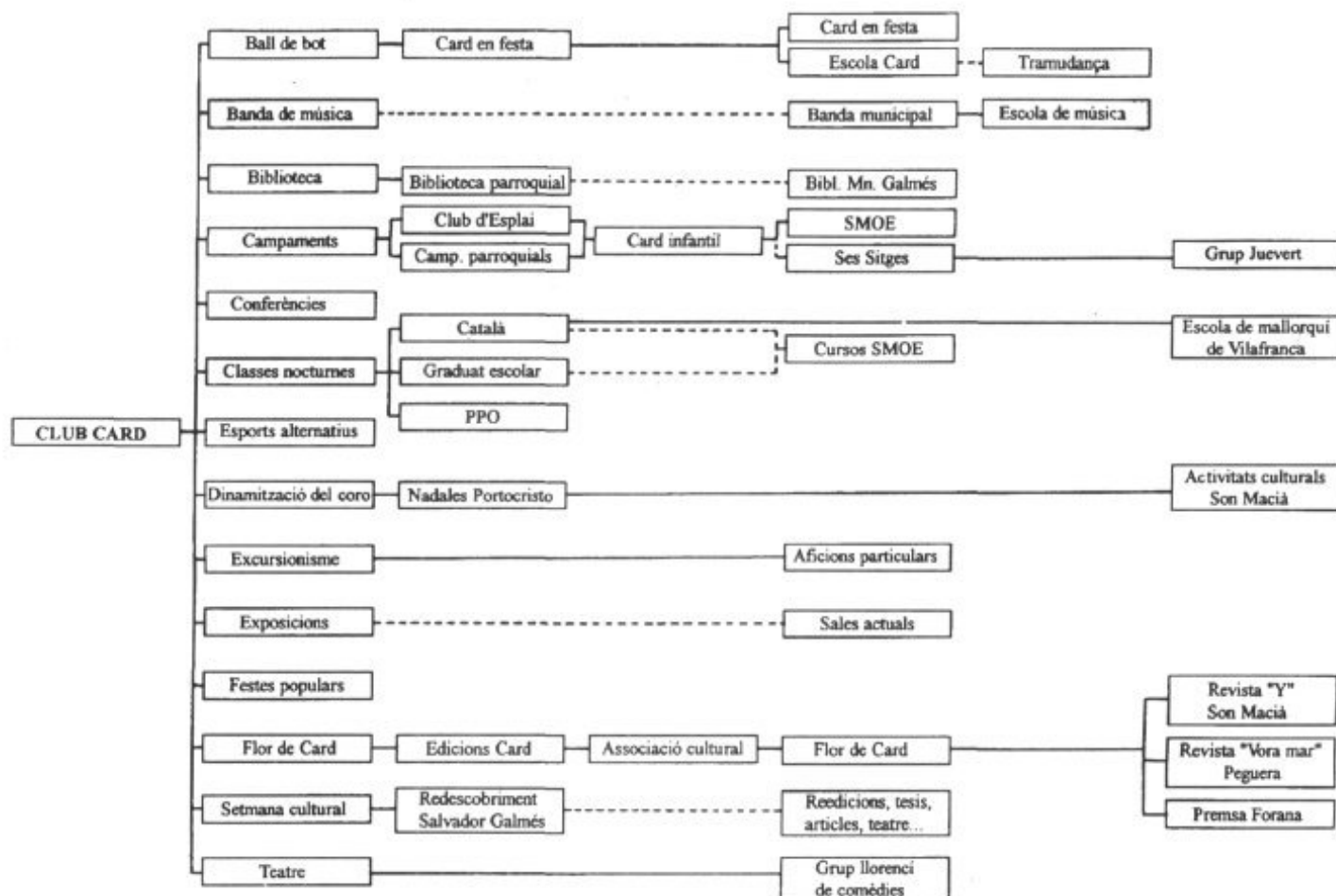

flor de card

Sant Llorenç des Cardassar * Novembre de 1996 * núm. 232

25 anys del Club Card

El dia 11 de novembre va fer 25 anys que el Club Card va començar oficialment a caminar; de llavors ençà el seu camí ha tengut moltes bifurcacions i algun cul de sac, però la majoria de les rutes que va marcar s'han anat convertint en vertaderes carreteres per on avui circulen les diverses agrupacions culturals de la vila, tant de caire particular com públic, sense oblidar les de fora poble.

A l'organigrama adjunt es poden observar, a la primera columna, les seccions que es crearen entre els anys 1971 i 1975 pel propi Club Card. A la segona, les agrupacions que nasqueren gràcies a ell, i les activitats que es dugueren a terme. A la quarta columna s'esmenten les agrupacions que funcionen avui en dia i que, directament -línia contínua- o indirecta -línia de punts- són conseqüència del Club Card. A la darrera, les de fora poble amb les quals el Club va tenir una participació important

en la seva creació; en aquesta potser s'hi podria afegir la revista "Sa Font", de Son Servera.

Foren tantes les coses que va moure que és possible que se'ns hagi passat qualcuna per maia, així com també ho és que algú pugui pensar que li atribuïm més mèrits dels que realment li pertoenen. El que és innegable, però, és que si volem cercar activitats culturals organitzades a Sant Llorenç abans de l'11 de novembre de 1971, ens haurem de referir als Exploradors de principis de segle, a la banda de música o a la representació del Rei Herodes.

El Club Card avui ja no existeix, però "sa llavor no ha estada eixorca", que deia el poeta Guillem Colom referint-se al Card de Salvador Galmés; el seu esperit encara és viu.

I que ho sigui per molts d'anys!

Llengua

Els responsables de la "Plataforma Cívica en defensa de sas llengos Baleás" -creim que és així com ho escriuen-, varen posar un gran cartell anunciador a la parada d'autobús del carrer d'Artà sol·licitant un referèndum perquè el poble decideixi quina llengua ha d'esser la nostra i quina gramàtica hem d'emprar. La vella polèmica dels *gonellistes*, per tant, encara no està resolta per a tothom, i potser l'ambigua política que el Govern Balear duu en relació a la llengua -gairebé equiparant aquesta Plataforma amb l'Obra Cultural Balear- en tenguí una bona part de culpa.

En els inicis de Flor de Card, ara farà 25 anys, quan la majoria de la gent encara no tenia gaire clar el tema de la llengua degut a la manca d'informació per part de les institucions, tenguérem alguna polèmica al respecte, però la veritat és que la sang no va arribar mai al riu. La major part dels llorencins no ha tengut massa dubtes sobre un tema tan important de la nostra cultura, i si els va tenir els ha anat aclarint pel camí correcte; la tasca del Club Card i de l'escola, el programa de normalització de l'Ajuntament, les posicions clares de les associacions culturals i esportives i, per què no dir-ho, el paper de Flor de Card han tengut una importància cabdal en aquest sentit. No serem nosaltres, per tant, els qui iniciarem de bell nou la polèmica.

Això no obstant, consideram que de cap de les maneres es pot igualar la categoria científica d'aquesta gent -que diu que el mallorquí i el català són llengües diferents- amb l'Obra Cultural Balear. Basta cercar algun intel·lectual, escriptor o lingüista de renom que militi a les seves files per comprovar que no n'hi ha cap ni un; els que en saben estan tots a l'altre costat, símptoma més que evident per comprovar qui és que té la raó.

Però això no vol dir tampoc que estem d'acord amb els qui, el cap de setmana de dia 24 del mes passat, destrossaren el vidre que contenia el cartell. No sabem si eren o no llorencins, però la manera de discrepar amb les idees dels altres no s'ha de manifestar mai embrutant les senyalitzacions de carretera o les parets ni espanyant els cartells, que es corr el risc que els perjudicats per les accions violentes aglutinin la simpatia d'aquells que només utilitzant la raó no els l'haurien donada mai. Hi ha moltes maneres de combatre les idees d'aquesta Plataforma -i el llibre sobre la polèmica d'en Pep Gonella que va publicar l'editorial Moll n'és una d'excellent-, però la violència no és una d'elles.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar (Mallorca)

Adreça: carrer de Sant Llorenç, 36

Telèfon: 569119

Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509

Novembre de 1996

Número 232

Dipòsit legal: 765-1973

Edita: Associació cultural Flor de Card

Imprimeix: Gràfiques Muntaner (Manacor)

Director: Josep Cortès Servera

Consell de Redacció: Felip Forteza

Guillem Quina

Joan Santandreu

Guillem Soler

Col·laboren

Cortès/Pont	El Club Card	Portada
Diversos	Batec	3
Guillem Pont	El Club card	4
J.M. Llompart	La Balanguera	8
Ignasi Umbert	Una moció impossible	10
Josep Cortès	Tal dia com avui	10
Guillem Nadal	Lira d'Or	11
Jaume Galmés	Ausiàs March	12
	Louise Labé	13
	Cerc...	14
Maria Caldentey	Premis Octubre	15
Diversos	La dida	16
Xesc Umbert	El temps	23
Maria Bel Pont	Biblioteca	24
Nicolau/Simonet	Demografia	24
Bel Nicolau	Distribució	
Maria Galmés	Comptabilitat	
Ignasi Umbert	Secretaria	

Nota

Els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus propis autors. De l'Editorial se'n responsabilitzen el Director i el Consell de redacció.

EXPOSICIÓ TONI PASCUAL

A les instal·lacions del centre cultural de la Banca March, a Manacor, s'inaugurà recentment una exposició del pintor llorençí Toni Pascual. La seva pintura, plena de color i de moviment, així com una partida de dibuixos al carbó inundaven les parets de la sala.

Destacaven uns quadres en els quals predominava el blau com a color general, així com també les seves particular versions sobre quadres de Murillo i de les tres Gràcies. Des d'aquesta pàgina li volem desitjar que continuï fent feina i tengui èxit.

EL ZAIRE

Permeteu-nos una petita reflexió: els que feim mes a mes el *batec* de la nostra vila ens centram amb les activitats dutes a terme pels llorençins i els fets que passen al nostre poble; malgrat tot, en aquest petit i pobre planeta succeeixen fets que directa o indirectament ens toquen a tots: malalties males de curar que precisen un tractament llarg i costós. Estam parlant de la zona dels grans llacs, Ruanda, Burundi i molt especialment del Zaire. Les imatges que ens arriben per diversos medis de comunicació no són de cap manera imatges per començar a fer *zapping*, ni motiu per tancar el diari; ens obliguen a reflexionar i a mouren's i no simplement a dir "pobrets, mirau-los que ho passen de malament", existeixen moltes maneres d'ajudar, i una seria que el famós 0'7% es fes realitat. I a nivell local, què podem fer? Des d'aquí animam la gent a mirar si entre tots podem aturar aquestes fatídiques malalties.

QUINTOS-75

El mateix dia que n'Alvarez Cascos feia l'esclafit a Córdoba, els joves del 75 de Sant Llorenç, ja que no estaven convidats a noces decidiren que era ben hora de fer un *soparillo*, i li pegaren al restaurant sa Cova de Sant Joan. Ben sopats i ben riguts decidiren anar de gresca allà mateix i li pegaren al *pub* Diàlegs, on trobaren la festa del Bacardí. Combinat va!, combinat ve!, fins que la música ja era massa monòtona (màquina total) i li acoparen cap a Sineu per seguir amb més marxa fins que el cos va dir prou!, i fins l'any que ve!

COMPANY

Sentim molt que un altre mes no us poguem donar les notícies dels esdeveniments esportius però, és que el nostre col·laborador d'aquestes fets, en Joan Fullana i la seva al·lota n'Antònia Veny han decidit fer l'esclafit, i ja se sap: quan a algú li pega la casera rabiosa no està de perendengues. Felicitats Joan i Antònia.

DIJOUS BO

Ja és aquí la tardor, temps de nesples i de fires rurals amb més o manco participació i popularitat. Una que en té molta (de popularitat, no de nesples) és el Dijous Bo, d'Inca, i una bona partida de llorençins decidiren que si hi volien ésser a temps era hora de partir prest. Molts hi anaren i firaren i d'altres que si no firaren varen venir amb una bona remullada d'aigua. Sabeu que quan s'ha de partir prest el paraigües sol quedar al portal de casa.

Sobretot els joves, per por de no ésser-hi a temps, anaren a Inca el dimecres i si bé no es varen trobar amb paradetes muntades, sí que hi trobaren molta marxa i bon ambient; i nosaltres plens de goles ja pensam si hi hem d'anar l'any que ve.

CURSOS D'ADULTS

Enguany es varen voler inaugurar oficialment els cursos del Centre d'Adults, ja que fa deu anys que s'ha començat aquesta experiència. La lliçó la féu Jaume Gil, director general de Cultura i Política Lingüística del Govern Balear, i Mateu Puigròs.

Del parlament de Jaume Gil destacariem el recorregut que va fer pel nostre municipi, la informació sobre els cursos i el seu contingut. Féu una especial incidència als cursos de català, i també tractà de canalitzar els recursos econòmics mitjançant tots els cursos. Va parlar dels projectes del Govern Balear, sobretot d'un centre d'autoaprenentatge i un altre de recursos per la normalització lingüística.

En Mateu Puigròs va repassar d'una manera ràpida la història d'aquests deu anys, així com també de la gent que hi ha participat; destacà la importància de seguir amb aquesta línia per donar cobertura a la demanda de formació, artesanía...

L'assistència no fou molt nombro-

sa, però als qui hi assistiren els convidaren a un refresc. També volem deixar constància que al taller de ceràmica hi havia un cossi i ara l'han posat al pati i hi han sembrat un "ficus benjamin". Al seu lloc hi han construït tres banys nous, ja que els antics estaven en malas condicions.

Tornam manifestar que ens sembla una exageració que cada any l'Ajuntament hagi de donar una carpeta i un bolígraf a totes les persones matriculades als cursos.

SENYALITZACIONS

Aquests darrers dies una empresa privada ha estat pintant de groc els llocs on esta prohibit aparcar. Llàstima que faci tant de mal a la vista i servesqui per tan poc, perquè qui dirà res si a un cap de cantó hi ha un cotxe? Li posaran cap multa? Li faran saber que ha fet una infracció? Quins criteris s'han seguit per fer-ho així?

SANTA CECÍLIA

En homenatge a santa Cecília, patrona dels músics, els alumnes de l'Escola de música ens varen oferir un concert dia 17 a la Sala Rigal.

Dirigits per les seves professores Catalina Pascual i Apol·lònia Galmés i acompanyats per n'Ester, els alumnes de l'enguatge musical, cantaren diverses cançons. Llavors tocà el torn als alumnes que estudiaven instrument, demostrant la seva aplicació durant el curs.

La sala estava plena de pares, padrins, germans i altres familiars dels nins que feien la seva demostració. Però voldriem destacar un aspecte que trobarem de mal gust: molts de pares, quan havia tocat el seu fill sortien de la sala, mentre altres alumnes estaven interpretant la seva peça. Pensam que aquestes coses no ajuden gens a fer més agradable la feina dels altres.

Diumenge dia 24, la mateixa sala serà l'escenari del concert que la banda de Música, oferirà a la seva patrona.

BEQUES ALS PREMIS OCTUBRE

L'Ajuntament va concedir dues beques de 75.000 ptes. cada una per assistir als actes dels XXV Premis Octubre. Les guanyaren Maria Caldentey i Jaume Galmés. Informació a la pàg. 15.

Antecedents

No hi ha antecedents en el sentit de punts de referència. Abans solament el no-res.

Si furgam potser trobarem els aspectes puntuals que es donaven a molts indrets de la Mallorca pre-turística: una guadianenca banda de música, els exploradors en un moment de força social de l'Església, el naixement i primera època del *Cardessar*, el cinema mut a Es Centro, algunes èpoques de comèdies i sarsueles..., però cap intent de globalització. Evidentment, no vull menysprear res d'allò que hi havia hagut abans. Cada una de les coses, en el seu moment, tingué la seva importància. Al cap i a la fi, totes les manifestacions humanes són fruit d'un temps i d'una terra.

Si fa no fa, en el xap entre aquesta Mallorca rural, tan ben descrita per Mn. S. Galmés a la contarella "Flor de card", i els fills de la televisió, en aquesta esclatxa s'en-gendrà i es desenvolupà el Club Card.

Condicionants

El naixement del Card no fou, òbviament, la resultant d'un dit-i-fet. Com la majoria de naixements d'aquells temps es resolgué després d'un llarg festeig. La parella em resulta, ara, ben definida: d'una banda la vila, amb el seu ésser del segon quinquenni dels seixanta i d'altra banda el grup. Un grup d'estudiants -amb tota la relativitat d'aquest concepte- que no se sentien del tot satisfets amb l'entorn que els havia tocat viure per edat.

El concepte *grup d'estudiants* fa referència a una pandilla, la primera, on hi predominaven els elements que tenien la condició d'estudiants. Abans, lògicament, ja n'hi havia haguts d'altres, però potser no tenien predominança en el grup.

I a aquest grup, adaptat a la vida rural, ja li anaven bé les reunions a les cases particulars (recote!). Aquelles que començaven molt trulloses i solien acabar

amb el pilotet del *pick-up* com a únic punt de llum que il·luminava les colles que s'engronçaven amb les cançons d'Adamo. I posteriorment també li anava bé la rutina de dissabte cinema, diumenge missa a les dotze i variat, cafetó i partida de truc, sala de festes a la tarda i cinema a la nit... però no en tenia prou. Hi havia un potencial que havia d'explotar.

En alguns indrets, aquest potencial era aprofitat per la delegació local del "Frente de juventudes". Però el representant a Sant Llorenç -en Tomeu Carbó- no se n'adonà de l'avinentesa. Anys més tard, essent president del Card, ens va manifestar que tirava tots els papers de les ofertes d'activitats perquè estava cansat d'oferir-ho a la gent i que ningú no li fes cas.

En la majoria dels pobles aquest potencial era aprofitat per l'Església. Però nosaltres teníem un rector -don Llorenç Pelleró- que era, potser, massa *don*. És ver que l'ecònom va oferir al poble el primer televisor públic en Es Centro -altre temps aglutinador d'inquietuds- però... què en puc dir? Deixem-ho amb allò de què amb l'edat no estava massa per trulls.

La primera idea de "fer alguna cosa" es plantejà voltant el vell om que hi havia a la part esquerra del portal de l'església un dia que Es Centro era tancat o bé havíem discutit amb don Llorenç.

O potser la idea venia d'abans. D'aquella vetlada en què vam anar a veure el batle -Tomàs Rosselló- per exposar-li les nostres inquietuds. Record que la conversa fou molt llarga i amable. En sortírem amb una autorització verbal -no calia res més- per poder pintar retxes a la vella pista dels patins amb la finalitat d'improvisar-hi una esquifida pista de tennis.

Utilitzant el símil, són aquests, aspectes destacats del festeig.

Aquella potencialitat inconformista havia d'explotar per alguna banda i ho intentà fer pel forat dels "tele-club". Invent del ministre Fraga que ja devia preveure que allò del Frente de Juventudes era massa frente.

Realment el Card va iniciar la seva existència en el moment en que don Martí Papalló, va dir "sí, vos ajudaré".

Preparatiu

Calcul que devia ésser el mes de

març o abril -vacances de Setmana Santa-, no sé cert si del seixanta-nou o del setanta quan ens vam revestir de coratge i vam anar a veure don Martí Rosselló, el vicari que vivia a foravila. El que sí record perfectament és que les carxofes de la vora del camí, abans d'arribar a la carrera, mostraven la seva esplendorosa vitalitat i esponsorosos fruits. I també que hi anàrem amb el *Coupé* vermell de n'Andreu Sorrilla. N'Andreu fou el primer del grup que disfrutà -i bravejà- de cotxe, i en aquestes dates ja tenia els devuit anys. En el camí, record sensació d'ofegor. Potser era per la tensió o per l'endarrerir. Però també podia ésser perquè en aquells cotxes, en haver-n'hi més de tres, ja eren massa.

El paper de don Martí resultà fonamental, en aconseguir que fóssim indirectament escoltats pel poder local. També resultà fonamental el paper d'en Tomeu Estarellas, el casiner de s'Olimpic, el cafè on ens reuníem tots els joves. No solament permeté els grossos i colorejats cartells publicitaris, sinó que les seves taules van ésser, llarg temps, base sustentòria de discussions, dissenys i projectes.

El disseny del pla d'acció preveia el muntatge del tele-club per les festes de Nadal de l'any 70. Moment en què tots els amics eren a la vila, puix alguns estudiaven a Palma i d'altres a Barcelona. Gairebé tot estava a punt quan sorgí el problema del nom: tele-club o club? Els estires i arronses foren llargs i amb discussions calentes i transcendents.

A la fi es decantà pel concepte de "club". Implicava afliuixar-nos de l'obsequi de la tele i d'un grapat de llibres però es guanyava en independència. Fou l'aportació dels estudiants que portaven aires del progressisme barcelonès. Aquesta decisió, que en alguns moment semblava innòcua, resultà a la llarga, ben transcendent, car la voluntat i l'esperit del Club Card seria sempre de localisme i d'independència. I això, com totes les coses d'aquest món, tingué el seu cost.

Entre el problema del nom, els papers i les obres del nou ajuntament -que retardaren la cessió del local de la segona planta- endarreriren la inauguració un any, Nadal de 1971.

Els papers també dugueren la seva cua. No te dic de discussions per comes i mots... i tanmateix vam haver d'acabar

La Setmana Cultural a Mn. Galmés, sortida de missa

adaptant els nostres criteris al model oficial del Ministeri de Governació. Altrament no haguera estat possible la legalització. Cal assenyalar que es començava a olorar la fi de la dictadura i el poder per tot veia bubotes. Bé, realment per tot hi havia bubotes.

Hipòtesi

Potser estic tancat. O no en sé més. Però per voltes que li don sempre arrib a la mateixa i vella conclusió: l'avorriment, i solament l'avorriment, engendrà i possibilità el naixement del Club Card.

Un Club Card que, amb participació de molta gent, expandí activitats com una rodella.

Fins que canviaren les condicions personals (els jovenells s'anaren casant i començaren a tenir fills) dels animadors i socials de la vila. La mort del dictador obligà a prendre, als socis del Card, opcions socials concretes i determinades que mostraren les divergències ideològiques tapades per l'activisme

Estratègia

Pel novembre de l'any 71 el governador (Hellin Sol) signà els papers. El Club Card ja existeix. A la segona festa de Nadal, renouera inauguració.

Si bé és ver que no existeixen les tasques estrictament individuals -res no surt del no-res-, també ho és que en tota tasca

de grup difícilment es donen els mateixos nivells d'implicació individual. Intent dir que, d'aquell grup d'estudiants, no tots hi posarem la mateixa quantitat de pell ni el mateix interès envers la consecució de la meta. Uns per motiu d'ésser, altres per motius d'estudis a fora, altres per... fins i tot es donava una mena de pseudo-oposició en el si del grup (I què us pensau?... No pot durar mai això... No s'aconseguirà...). A dir ver uns pocs, molts pocs, ens vam haver d'estreñer fort la corretja per:

- Engrescar, un a un, els membres de les altres pandilles. Venent la idea que això, el Card, podia ésser bo per a tots. En alguns casos -feeling personal- va resultar fàcil, però en altres.... Sempre apareix la por al que no es coneix. I les enveges. I les maneres d'ésser individuals... Vèncer els roquers -val més riure que fer riure- no sempre resultà fàcil ni aconseguit.

- Convèncer determinades persones que allò del Card no era una ninada. Que anàvem de veres. Que volíem fer coses amb intencions bones i altruïstes. Ja s'ha esmentat el cas de don Martí a qui nomenàrem assessor espiritual o quelcom semblant. I també cal afegir-hi el transcendent paper d'en Joan Genovart, *Garrit*, aleshores regidor de l'ajuntament, per l'entusiasme que hi va aportar i a qui vam elegir president. Si don Martí i en Tomeu "Estarelles" foren importants a l'hora del festeig i de la gestació, es podria dir que en Joan resultà una bona comare.

En Joan *Garrit* era una persona una

mica singular en aquell entorn local. Havia viatjat molt i això li proporcionava una visió més ampla i diferent del futur. A més era arriscat. De fet es va llançar a la conquesta del turisme a Cala Millor en uns moments en què qui ho feia era, si fa no fa, tractat de foll aventurer. I, sobretot, tenia una gran fe en un futur més cultivat i en els joves.

Trobar en Joan no ens resultà fàcil. Però tampoc no haguéssim pogut trobar una persona més idònia. Ho demostra la relació de socis protectors ("= paganos") que va aconseguir en uns quants dies. O la persuasió que demostrà a l'hora d'aconseguir una rebaixa en el preu d'adquisició dels mobles. (Amb una mica més de temps crec que en Joan *Rossito*, a més de regalar-nos els mobles, hagués pagat el transport per tal que sortíssim de la botiga que té a Manacor).

Tant en Joan com els altres -en Nofre de *s'Estació* i en Tomeu *Carbó*- resultaren bons presidents del Club Card. Vull dir que reunien les condicions bàsiques que nosaltres necessitàvem:

- comprensius i tolerants (no sempre estaven d'acord amb les activitats, fonamentalment amb algun article de "Flor de card").
- una mica "lloques" (ens defensaven en els moments estrets).
- poc presidencialistes (els qui treballàvem volíem ser els qui decidíem)

En definitiva, es tractà de vendre la nostra idea amb cert enginy. Demanant la participació dels altres grups de la vila i posant al davant de l'entitat persones de seny que donassin serietat i credibilitat.

Característiques

Les claus de l'èxit del Club Card foren, idò, ben senzilles:

- a.- Implicació directa de la majoria dels joves del poble -partirem amb cent-quaranta socis-.
- b.- Acceptació per part del poder local (amb l'estratègia esmentada).
- c.- Diversificació d'activitats -vegi's el diagrama de la portada-, el que possibilitava que, d'una o altra manera, tothom es podia sentir agomolat per alguna de les activitats del ventall.
- d.- Entrega i dedicació de l'equip directiu (alguns hi fèiem tres hores diàries

de feina).

e.- Una meta clara: Volem un Sant Llorenç millor! i desprovista de plantejaments ideològics definits. Posteriorment, de mica en mica i fonamentalment a través de "Flor de card" arribarien les postures ideològiques.

f.- Certa i sana caparrudesa dels dirigents. Necessària per afrontar els contratemps i les dificultats.

g.- Total i absolut altruisme. Tothom podia donar el que lliurement volia, però sense cap tipus de compensació (descomptant, es clar, les possibles satisfaccions morals).

h.- Una organització molt senzilla: un president (que presidia però no dirigia), un vice-president (que coordinava), un secretari, un tresorer i tants de vocals com seccions autònomes es podien muntar.

i.- Priorització dels objectius del grup per sobre dels interessos personals (malgrat sigui aquest un aspecte on les variables quasi sempre resulten difoses i de difícil discriminació).

Una altra característica del Club Card -no m'atreveria a dir si clau d'èxit- fou la transcendentalitat. Aleshores, la majoria estàvem convençuts, mitjançant la implicació personal, de poder canviar el món. O, si més no, el poble que tant pensàvem estimar.

I, a vegades, aquesta característica es confongué amb prepotència.

Oposicions

Quan algú es mou i camina, encara que ho faci suaument i sense pretensions, aixeca una mica de pols. Hi ha molta gent al·lèrgica a la pols. Llavors neixen les malsofridures i les enveges.

Hi ha haver gent que mai no va poder pair el Card. No per res. Sinó per la seva simple existència (Què s'han pensat aquests? Què es creuen? Són més guapos que ets altres? Vátua... si jo comandàs!) Com més intransigència i més passivitat, més oposició casinera.

Fins i tot dins el grup de socis es donava l'oposició a la idea i l'escepticisme: Això no pot durar mai. Dos mesos de vida, com tot el que se mou en aquest poble.

A poc a poc es va anar comptant amb l'oposició lògica: la del poder i la dels

El batle entrega un premi de "christmas", baix la mirada del president

passius. Era qüestió de posar-hi una mica de call (i de bemols).

Però la interna coïa. Els comentaris negatius dels amics o les impotències davant determinats fets; feien mal. Ningú no ens havia ensenyat a viure en el respecte i la tolerància a la discrepància. Ho vam haver d'aprendre (potser malament) de forma intuïtiva, a força d'ensopegar una i altra vegada.

Activitats

De 1972 a 1975 foren anys molt prolífics. De poc mes de dues activitats al mes el primer any passàrem a l'activitat, gairebé diària, els dos següents. I així fins a l'any 75 quan el consistori (que també en sabia molt poc d'això de tolerància) ens foté cosa al cul i ens obligà a abandonar el local que ens havia deixat. Indignats, com bous tornejats, llogarem una casa en el carrer d'Artà i continuàrem fent activitats però... era el principi de la fi.

La revista és bona font d'informació d'aquell generós activisme, amb moltes de les accions mai vistes al nostre poble:

Exposicions: des de nades i flors a pintura i escultura o fotografia.

Revitalització de festes populars: des de coques i vi a tots els foguerons de Sant Antoni a actuacions de ball de bot a les festes patronals.

Implicació en les festes de la parròquia: des de música a les processons a un cor amb noves veus i instruments que cantaven cançons espirituals negres.

Biblioteca i discoteca, amb un servei de préstecs de llibres i discs.

Animació juvenil: des de festes de disfressats a nits bones de sarau.

Dinamització infantil: des d'exposicions de dibuixos a campaments d'estiu o festes de reis.

Teatre: des de la recuperació de la representació de "El rei Herodes" a comèdies costumistes com "Un criat nou".

Cursos i seminaris: des de la "lectura d'un diari" a tallers de taxidèrmia o enquestes d'opinió.

Conferències: des de "home i matèria" a la lectura de poemes amb cançons d'acompanyament

Excursions: des del Puig Alpara a Menorca.

Esports: des de tornejos de ping-pong (estàvem federats) a simultànies d'escacs o ginkames motorístics.

Cinema: des de l'amateur d'en Miquel Rosselló al cine-club ("Accidente"...)

Concursos: des de fotografia a redacció o tornejos de truc

Classes nocturnes: des de llengua catalana i ball de bot a graduat escolar o cultura popular.

Accions a altres pobles: des de música a Son Macià a la revista de Peguera.

La transcendent "Setmana cultural en honor a Mn. Salvador Galmés", amb participació directa de la flor-i-nata de la intel·lectualitat mallorquina.

També, òbviament, "Flor de card". I tot sense que res costàs un duro.

No som ni capaç d'imaginar-me què

haguéssim estat capaços de fer amb un presupost o una subvenció de mig quilet.

Teníem il·lusió i no necessitàvem res més. I l'empenta aiximateix era forta. Tant forta que avui, vint-i-cinc anys després, la major part de la moguda llorencina té les arrels en aquell llunyà Club Card: "Card en festa", "Escola Card", "Flor de card", el "Grup llorencí de comèdies", i també el renaixement de la "Banda de música" en són fills ben directes.

La "Biblioteca Mn. Galmés" en què es convertí la biblioteca parroquial tingué els seus orígens en la biblioteca del Club.

Tant el "SMOE" com "Ses Sitges" es poden considerar derivacions del Card Infantil i dels seus tretze anys de campanyes.

Quan hom furga les tavelles de la memòria reconeix l'encert del desaparegut don Francesc Ramis, que era un secretari d'ajuntament molt secretari, en qualificar l'existència del Club Card "de revolució local semblant a la de l'arribada del tren"

Conseqüències

Potser s'han de considerar tres aspectes:

A.- Sembla evident que les conseqüències directes de l'existència del Club Card són tant les activitats que es realitzen en el seu dia sota el concepte de club com les agrupacions/accions actuals que

d'ell se'n derivaren.

Potser si mai no hagués existit el Club Card algunes d'elles ara existirien. Però la certesa sobre un bon sí o un bon no, no la podem tenir, seran sempre suposicions.

B.- Sempre, de tota activitat o acció -vull recordar aquí allò que no és possible la no-comunicació- se'n deriven unes conseqüències informals i incontrolades. I com a tals són de difícil concreció i definició. Però vull plantejar una sèrie d'interrogants sobre un Sant Llorenç sense l'existència del Club Card: Estarien, ara, tots els rètols de les carrosses de Sant Antoni, escrits en llengua catalana? S'hauria normalitzat el nom de Sant Llorenç des Cardassar? Hauria resultat tan fàcil l'aplicació de l'ensenyament en català a l'escola? Hi hauria el mateix nombre d'estudiants? Hi hauria una mateixa distribució de vots els dies d'eleccions?... i com aquests se'n podrien plantejar molts més.

C.- Sens dubte una conseqüència molt important -i ja ho he assenyalat altres vegades- és la no-formal sobre els més directes animadors. Els gurus de gestió actuals americans assenyalen que el camí més idoni per aprendre a fer coses és fent-les. I els qui tenguérem la sort d'estar en el bessó del Card aiximateix n'aprenguérem moltes de coses. Si més no, a dissenyar (creativitat), planificar (previsió) i programar (seqüenciació). A respectar i estimar (la llen-

gua, els costums, les persones...). A jugar el joc de la democràcia participativa. A conèixer i estimar el coneixement. A compartir. A somniar de deserts... Difícilment haguéssim pogut trobar -enc que fos pagant- un millor centre de formació personal.

Record

El sol hivernenc de mig capvespre entra per les finestres situades a la banda de llebeig i mostra, amb un raig, el polsim que porta l'aire. Al bell mig de la sala una taula gran, marró-obscur. A l'ambient una cançó de Peter, Paul and Mary i el tec-tec de la màquina d'escriure que, amb dos dits, fa anar en Guillem *de sa Bagura* escrivint alguna cosa sobre el clixé. A un corraló de la taula en Pep *Mosca* que trempa la guitarra amb una orella aferrada a la caixa. I a l'altra banda de la taula, n'Antoni *Quetgles* que, amb traça i amb un punxó, dibuixa sobre el paper filós. Una altra persona entra per la porta.... M'agradaria molt ésser capaç de descriure la pau i l'harmonia del moment.

Quantes imatges, mots, postures, accions, sensacions... derivades del Club Card ens han impactat i guardam en el racó més íntim del pensament?

Guillem Pont
Novembre, 1996

Joieria i rellotgeria García Lis

felicita a totes les "catalines"
de Sant Llorenç
Molts d'anys!

Ignasi

Ès sabut que fa cosa d'una mesada els partits que formen el "Pacte de Progrés" del Consell Insular de Mallorca varen prendre l'acord, amb l'abstenció del Partit Popular, que la Balanguera fos l'himne oficial de Mallorca. I dic oficial perquè entre la gent ja feia molts d'anys que ho era, i els polítics es limitaren a atorgar-li la forma legal.

Per tal de conèixer un poc més el naixement del poema, reproduïm un article que va publicar Josep Maria Llopart l'any 1979 al llibre "Lectures mallorquines I" amb el títol "La Balanguera: com va néixer un símbol".

A la primavera de l'any 1903 havia tingut lloc la inauguració del Gran Hotel de la ciutat de Mallorca, aquell casolot, avui tan malmès, amb el qual l'il·lustre arquitecte Domènec i Montaner trasplantava a l'illa la glòria i la misèria del modernisme barceloní. Dia 15 de febrer d'aquell any, s'hi celebrava un dinar d'homenatge a Miquel Costa i Llobera. El poeta havia estat proclamat Mestre en Gai Saber pel Consistori dels Jocs Florals de Barcelona, i, com era ús i costum en el començament del segle, calia solemnitzar l'esdeveniment amb l'apat ritual.

Degué regnar una certa eufòria en el curs de l'homenatge. Mallorca, almenys pel que fa a la vida intel·lectual, estrenava el segle XX amb un demble de plenitud, i la seva presència cobrava pes en els horitzons de la literatura catalana. Aquell 15 de febrer de 1903 es va congregar al voltant de Miquel Costa i Llobera la plana major d'allò que ja anomenaven "Escola Mallorquina". Per ventura és significatiu que el lloc de reunió fos el primer local que Mallorca posava al servei d'una indústria -el turisme- que amb el temps acabaria revolucionant els plantejaments econòmics i les estructures socials de l'illa.

La bauxa a la qual ens referim és al·ludida per Joan Alcover en una carta que escriu dia 5 de març al seu amic Joan

Lluís Estelrich: "Ja sabràs que va resultar molt bé el dinar an En Costa. Allà vaig recitar jo *La Balanguera*, una cançó que he compost sobre el tema popular tan conegut. L'han alabada molt els amics, i diuen N'Oliver i N'Alomar que és la millor cosa que he escrit. Jo no sé què vols que et digui".

De les paraules del poeta es dedueix que aquella primera lectura pública de *La Balanguera* va suscitar veritable entusiasme. Miquel dels Sants Oliver i Gabriel Alomar -persones solvents s'apressen a manifestar a don Joan que aquell poema és el millor que ha escrit. De segur que en aquesta afirmació no manquen matisos de sorpresa. Fins i tot de part del mateix Alcover: "Jo no sé què vols que et digui".

Joan Alcover fregava aleshores a la cinquantena i havia publicat quatre volums de poesia castellana. Deixant de banda una progressiva seguretat en l'ofici, amb prou feines es podia observar al llarg d'ells algun modest avenç. Joan Alcover havia triat, de jove, el camí més fàcil: la rèplica provinciana d'allò que es duia a la Cort. I dins aquest camí s'havia mantingut amb fidelitat tenaç. Constant devot de Campoamor, havia ironitzat amb un somriure que volia ser de suficiència; havia vessat dins versos carinclons unes gotetes de filosofia casolana; havia confós l'elegància de qui contempla el món des d'un pla superior, amb la buidor de l'esguard indiferent que llisca damunt la superfície tot just esgratinyant-la. Havia cregut, en fi, que l'ús de l'idioma oficial -la llengua de la Cort- era un pressupòsit indispensable per a poder aspirar a una vasta, autèntica i seriosa audiència.

En el començament del segle, la poesia de Joan Alcover pagava el pecat d'haver-se vestit a l'última -o a la penúltima- moda de quan era jove, amb la penitència de restar deplorablement envellida. Qualsevol hauria dit que el poeta, a frec de la cinquantena, li havia arribat l'edat de jubilar-se. Res de nou podria afegir a una obra mimètica, discre-

ta, mediocre i ja sense justificació. D'altra banda, canviar de rumb i temptar noves descobertes no sembla propi de qui s'acosta al llindar de la vellúria i se sent ja definitivament fet, ja per sempre en el lloc -millor o pitjor- que ha merescut. El mateix Alcover en tenia consciència, i per això els provincians elogis de la societat mallorquina ressonaven malenconiosament en el buit de l'obra que no havia escrit.

Tanmateix, certs avatars de la vida, aquelles hores tràgiques que donen a l'existència un sentit més alt i més seriós, van empènyer el poeta a entaular un darrer combat a tot o res. "Sigues tu mateix" és el lema que el guia en l'esforç final per assolir l'expressió poètica; aqueixa expressió que havia estat per ell un ornament i fins i tot una vanitat, però que ara se li imposa com a necessitat indefugible.

La victòria del poeta és gairebé un prodigi. En despullar-se d'oripells i prejudicis, una veu plena de frescor, poderosa, estremidora, batega en els versos que, a frec de la cinquantena, escriu. Amb la crisi de l'home havia coincidit la crisi de l'artista; i llavors tota llengua que no fos la materna l'havia rebutjada el llavi febrósenc, com el contacte de quelcom inexpressiu, fred i metàl·lic. És la veu del poeta nou, la veu del gran poeta català.

La Balanguera és el primer fruit madur de la metamorfosi. "L'han alabada molt els amics, i diuen N'Oliver i N'Alomar que és la millor cosa que he escrit". N'Oliver i N'Alomar no s'equivocaven. Acabava de néixer un poeta d'insospitada dimensió, que, sis anys més tard, publicaria un dels llibres més valuosos de la poesia catalana de tots els temps.

Desconeixem amb exactitud la data en què el poema fou redactat. La circumstància d'haver-lo llegit l'autor en el dinar d'homenatge a Costa i Llobera no autoritza a suposar que l'escrigués a posta per a aquella avinentesa. Tot i això, de la carta a Joan Lluís Estelrich

es desprèn que la seva composició devia ser aleshores prou recent. Podem, doncs, datar-lo amb versemblança cap a la darrereria del 1902 o a la primeria del 1903.

La base del poema alcoverià és una cançó tradicional mallorquina que ha arribat fins a nosaltres convertida en pur disbarat, però que, situada en un context d'inicials fervors patriòtics i d'optimismes esperançats i estimulants (en un context, a més, de "vida nova" en el cas personal del nostre poeta), no deixa de tenir algunes connotacions significatives:

*La Balanguera fila, fila,
La Balanguera filarà;
posau foc a sa caldera,
sa caldera bullirà.*

Antoni Noguera es va servir d'aquesta cançó per una composició orquestral. I no està de més recordar l'amistat que va unir N'Alcover amb En Noguera, l'interès que aquest sentia pel cançoner i la música populars, i les activitats que tots dos realitzaren en el clos del "Saló Beethoven".

En opinió del filòlegs, el mot Balanguera vindria del francès *Boulangere* (és a dir, "fornera"), que s'hauria convertit en *Bolangera* (terme amb el qual, a Ribagorça i a altres comarques catalanes, designen una dansa), i que, per analogia amb el nom femení *Berengueria*, hauria esdevingut *Balanguera*, nom que s'aplica també a un dels balls dels "cossiers".

Una corrandà aplegada en el Camp de Tarragona acredita el primitiu ofici de fornera que s'atribuïa a l'enigmàtic personatge, i, en conseqüència, la seva filiació francesa:

*La Bolangera té un colom
que amb la cua escombra el forn
i amb les ales la pastera;
vetaquí la Bolanguera.*

El poema de Joan Alcover aprofundeix en l'aura de misteri que es des-

prèn del filar incessant de la *Balanguera* mallorquina, transfigurada pel poeta en Parca popular i pagesa, posseïdora del secret de l'ahir i del demà. Per l'alquímia de la poesia, la filadora de la vella cançó és transmutada en símbol: símbol d'un poble que es perpetua a través de les generacions, part damunt la fugacitat de la vida humana personal, i es projecta cap a un futur florit d'esperances.

Agombolats per la música d'Amadeu Vives -aquell compositor que, al capdavant, no tingué més remei que vendre el seu talent pel necessari plat de lleties-, els versos de Joan Alcover adquiren aviat una certa significació d'himne del país, de cançó vagament subversiva, que, en temps del franquisme, va merèixer els honors de la persecució. I així arribaren a incorporar-se, si fa no fa, al cançoner tradicional. Com *S'estrella de s'auca* de Marian Aguiló, com el *Vou-veri-vou* de Mateu Obrador i Bennàsser. D'aquesta manera el poeta abastava la realització d'un anhel que, enmig de tanta frivolitat, havia encertat a expressar en la seva apaivagada i cofoia època castellana: al consecució de

*esa gloria
que perpetua un nombre,
y en las entrañas de la pàtria cunde,
y poderosa funde
con la vida de un pueblo la de un
hombre.*

Joan Alcover

La Balanguera

La Balanguera misteriosa,
com una aranya d'art subtil,
buida que buida sa filosa,
de nostra vida treu el fil.
Com una parca bé cavila
teixint la tela per demà.
La Balanguera fila, fila,
La Balanguera filarà.

Girant l'ullada cap enrera
guaita les ombres de l'avior,
i de la nova primavera
sap on s'amaga la llavor.
Sap que la soca més s'enfila
com més endins pot arrelar.
La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.

Quan la parella ve de nocés,
ja veu i compta sos minyons;
veu com davallen a les fosses
els que ara viuen d'il·lusions,
els que a la plaça de la vila
surten a riure i a cantar.
La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.

Bellugant l'aspi, el fil capdella,
i de la pàtria la visió
fa bategar son cor de vella
sota la sarja del gipó.
Dins la profunda nit tranquil·la
destria l'auca que vindrà.
La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.

De tradicions i d'esperances
tix la senyera pel jovent
com qui fa un vel de nuiances
amb cabelleres d'or i argent
de la infantesa que s'enfila,
de la vellura qui se'n va.
La Balanguera fila, fila,
la Balanguera filarà.

Per tal que fos més bona d'aprendre, el Consell Insular va acordar que l'himne només comptés amb tres estrofes, la primera, la segona i la darrera.

Una moció de censura impossible

Aquestes darreres setmanes els mitjans de comunicació s'han fet ressò de la posada en marxa d'una moció de censura al batle, no sé si per esser carrioner o perquè ho fa tot molt malament. Sembla més lo primer que lo segon, perquè si analitzam el comportament del batle i del seu equip de govern i els comparam amb l'equip de govern de la passada legislatura veurem que són més o manco els mateixos, només que ara les decisions es prenen entre sis i abans ho feien entre tres. La dinàmica, per tant, es quasi la mateixa, i tan sols ha canviat l'empenta del batle, que abans tenia el suport d'un equip de govern on cada un duia a terme una tasca, ell tan sols exercia de president de la corporació i els regidors li treien les castanyes del foc, i ara sembla que es tot el revés: és el batle el qui ha de tirar del carro moltes vegades amb un comportament presidencialista que de segur que un altre equip molt més compacte i amb més experiència en la política municipal podria evitar.

Però no és aquest el tema que voldria comentar, sinó la possibilitat real que triomfi una moció de censura al nostre ajuntament. Personalment crec que això no és possible, igual que no ho era a la passada legislatura. Basta donar una mirada a la composició de l'actual oposició i veurem que no és possible un pacte PP-PSM, a no ser que es produeixi una catarsis a la grega, perquè crec que està molt clar que qualsevol moció de censura passa indubtablement per aquests dos partits, i aquests, per si mateixos no poden arribar més lluny que una declaració d'intencions. Es faria necessària la col·laboració d'altres grups avui amb greus problemes de compatibilitat personal. Després i una vegada conformada la nova majoria, qui seria el batle? Sembla que no està massa clar qui amollaria el mac i es conformaria amb el tros de la tortada que li pertocàs. Estaria disposat el PSM a votar per batle un membre del PP? I el PP, estaria disposat a votar per batle un membre del PSM? Naturalment, si no es posaven d'acord es podria ofertar la batlia al representant de GELLO, però així i tot encara ens manca saber quin seria el comportament del PSOE, CB, o UM, membres

ara del equip de govern. Abandonarien el batle a la seva sort, o intentaríen arribar a acords amb aquesta nova majoria i aconseguir que el tros de la tortada fos una mica més gros que el que es mengen ara? O fins i tot, de rebot, podrien obtenir la batlia... El problema és que de tortada de cada vegada n'hi ha menys a repartir i més gent que en vol menjar. Tot això em fa pensar que qualsevol canvi d'equip de govern seria avui, tenint en compte la composició política de l'oposició, antinatural, i no crec que ni el PP ni el PSM estiguin disposats a signar-lo, ja que avui per avui no es donen ni de lluny les condicions polítiques que facin necessari un pacte d'unitat municipal per dur endavant l'ajuntament.

Arribats a aquesta conclusió, veiem que això de la moció ha estat un globus sonda (on s'hi ha apuntat tota l'oposició) per veure quina seria la reacció de l'equip de govern per una part, i per l'altra rebrotar la idea anticarrionera d'un sector de llorencins anclats en un temps que això de tenir un batle carrioner pareixia impossible, i al mateix passar factura a GISC per la seva espantada a la darrera elecció a la batlia, intentant que la moció es convertís en una mena de *vendetta*, però sense tenir en compte per res els interessos del poble. Perquè ja em direu quina seria la diferència o l'avantatge d'un canvi de batle. Tots sabem ben bé de quin peu es calça cada un per esperar sorpreses o miracles de darrera hora que un canvi de batlia ens podria dur.

Però tota aquesta gent que avui despotrica -sense saber massa perquè- contra el batle carrioner es poden preparar perquè ben prest ja no serà un carrioner, podrà ésser un comero, un s'illoter o un cala-millorer, un alemany, un anglès o un peninsular. Basta fer una volta per la zona costanera per adonar-nos que els llorencins de Sant Llorenç ben prest no tindrem massa opcions de poder.

Mentrestant, deixem que l'actual equip de govern governi. Tot lo demés es anar a cercar *na Maria per sa cuina*, i a les properes eleccions afinin més a l'hora de dipositar el seu vot.

Amèn.

Ignasi Umbert i Roig

Tal dia com avui

ARA FA 65 ANYS

* Que Nofre Soler, *Societ*, fou nomenat batle de Sant Llorenç. Ho va ésser fins al març de 1935.

ARA FA 25 ANYS

* Que va néixer el Club Card, cau de gairebé tot el moviment cultural del poble: la revista, la biblioteca, els camps, les exposicions, les conferències, els balls populars, el renaixement de la banda de música, l'ecologia, el teatre...

ARA FA 15 ANYS

* Que es va inaugurar la biblioteca municipal "Mossèn Salvador Galmés", hereva de les del Club Card i de l'Església i altres entitats locals.

ARA FA 10 ANYS

* Que es va constituir el Patronat Municipal de Música, teòricament regit per l'APA, el Centre Musical, el Card en Festa i l'Escola Card; a la pràctica no funciona.

* Que va obrir les portes l'administració de loteries.

ARA FA 5 ANYS

* Que l'amo en Pere Antoni Sanxo va complir 100 anys.

* Que va començar la restauració de l'església.

Josep Cortès

Viatges Ultramillor

Agència de viatges
del grup A
títol 999

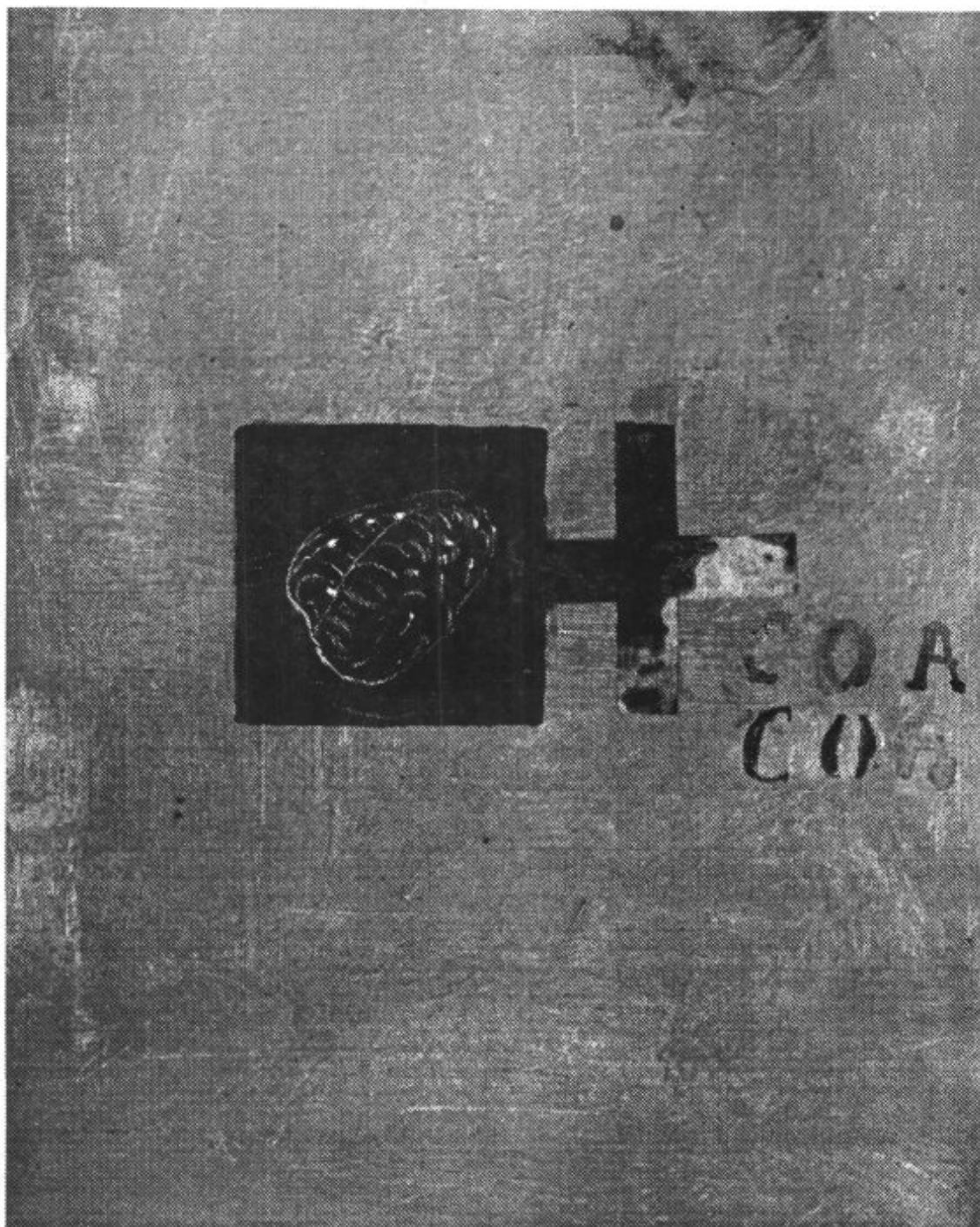
Carrer del Sol, 19
Cala Millor
Mallorca
Tel. 585720

Lira d'Or

Novembre 1996

Coordina: J.G.

Una de les sis parts del desplegable de GUILLEM NADAL "Els estats de la matèria en Ramon Llull" (juny 1996)
(A la contraportada, un altre detall d'aquesta obra)

Vistes sobre Ausiàs March I

Ideologia i retòrica

(Gràcies a una beca de l'ajuntament llorençí, vaig poder assistir al Simposi Internacional Ausiàs March celebrat entre València i Gandia del 22 al 26 d'octubre d'enguany. De totes maneres, vull aclarir que aquestes vistes són fruit exclusivament de la meua lectura directa de l'inclit poeta valencià i, a més a més, les vaig escriure l'any passat a requesta de Júlia Butinyà.

Als actes del simposi, m'hi referiré a la pròxima Lira d'Or; avui, només en dic que es clausurà amb la inauguració de l'Any d'Ausiàs March (Gandia, Beniarjó, ?, 1397-1459.)

XXIX

- Sí com lo taur se'n va fuyt pel desert
quant és sobrat per son semblant qui'l força,
ne torna may fins ha cobrada força
4 per destruir aquell qui l'ha desert:
tot enaxi'm cové lunyar de vós,
car vostre gest mon esforç ha confús:
no tornaré fins del tot haja fus
8 la gran pahor qui'm toll ser delitós.

ausiàs march

El primer plany de Louise Labé

Dama fortament apassionada, es lliura a l'amor amb desesper. Casada amb un fabricant de cordes en concixerà, arran, l'apellatiu "la Bella Cordera" i, per altres atributs, serà també anomenada "una altra Safo".

Tot i el seu origen humil, aprendrà a tocar el llaüt, a muntar a cavall i a cantar els seus infortunis amorosos poèticament, bé a través d'elegies i sonets, bé, i de forma més objectiva, mitjançant l'esplèndid **Debat de Follia i d'Amor**. Dona d'una fidelitat conjugal més aviat dubtosa, fou tanmateix una devotíssima servent d'Apol.lo diví.

Louise, d'altra banda, fou la impulsora que les dones aprenguessin a mirar "una mica partdamunt la filosa" i es posassin a igualar -o a superar- els homes en els camps de les Arts i les Ciències.

Bona coneedora del coetani moviment italià, trobam en la seva obra força concomitancies formals -la preferència pel sonet- i temàtiques -l'harmonia dels astres i l'espiritualització i divinització de l'amor- amb l'estètica del Renaixement.

Dante, d'haver-la coneguda, l'hauria posada sens dubte entre les *Donne qu'avete intelletto d'amore*.

Autora d'una obra immarcescible que segueix apassionant al llarg dels segles, com ho testimonien Voltaire o Rilke.

Tot seguit, donam en català la primera de les seves tres elegies (elegia: d'*e legein*, "dir ai", en grec) on, igual que als sonets, traslluu la visió de l'amor-dolor que tenia la "dama lionesa".

La nota i la traducció foren perfetes, respectivament, a Barcelona i Búger (al principi i a la fi de la primavera passada).

ELEGIA PRIMERA

Quan Amor, d'homes i Déus vencedor,
Prenia amb la seva flama el meu cor,
Tot abrasant en el feresat carnatge
La meva sang, ossos, ment i coratge:
Aleshores poder jo no tenia
De lamentar les penes que patia.
Febus encara, amic dels verds Llorers,
No havia consentit que versos fés:
Ara, però, que amb la furor divina
Omple d'ardor la meva ardida sina,
Em força a cantar: no aquelles tempestes
De Júpiter tonant, o les feresates
Guerres de Mart que torben l'Univers.
La lira en canvi m'ha donat que en vers
Cantar solia l'Amor lesbia:
I aquesta volta pel meu plorarà.
Oh dolç arquet, amoreseix-me el cant,
Que rompre's i agreujar podria en tant
Que tants d'enuigs i de dolors report,
Tants de despits de ventura i dissort.
Trempa l'ardor amb què antany el cor tendre
Em fou, cremant, mig reduït a cendra.
Ja sent endins meu un record mesquí
Que em fa la llàgrima a dins l'ull venir.
M'apar que sent les mateixes alarmes
Que el primer pic haguí d'Amor, les armes
Amb què s'armà per venir-me a assaltar.
Dels meus ulls era, que feia brollar
Tants de trets per als qui massa em miraven
I del meu arc massa poc es guardaven.
Però els meus trets els meus ulls em desferen,
I de venjança ser l'exemple em feren.
I burlant-me i veient l'un estimar,
L'altre d'Amor consumir-se i cremar:
En veure tantes llàgrimes vessades,
Tants de sospirs i súpliques trencades,
Sense adonar-me'n, sobtat em va prendre
El mateix mal que solia reprendre:
El qual em travessà tan enfurit

Que encara, i fa temps d'això, no he guarit:
I a hores d'ara encara m'he forçada
A refrescar amb una nova plorada
Els meus mals vells. Dames, que els llegireu,
Pels meus laments junt amb mi sospireu.
Que un dia jo faci igual, és possible,
I que ajudi la vostra veu penible
Als vostres treballs i penes contar,
Al temps perdut vanament gemegar.
Si algun rigor s'estatja al vostre cor,
Amor pot declarar-se'n vencedor.
I si amb ell haureu estat dolentes
Serà pitjor: n'esdevindreu serventes.
No pretengueu que s'hagin de blasmar
Aquelles que Cupido fa inflamar.
D'altres n'hi ha hagut que, malgrat llur altesa,
Han endurat l'amorosa rudesa:
Llur cor altiu, llur beutat, llur llinatge
Salvar-les no han sabut del servatge
De dur Amor: els cors més elevats
En són més fort i més prest afectats.
Na Semíramis, Reina anomenada,
Que s'havia amb l'exèrcit imposada
Als etiops de negres escamots,
I donant gran exemple als seus devots
Feia vessar amb el seu furiós bran
Dels enemics més estrenus la sang,
Sentint encara afany d'haver la terra
De tots els seus veïns, o moure'ls guerra,
Topà amb Amor, que tan fort l'abraçà,
Que armes i lleis vençuda ella deixà.
¿No mereixia sa Reial grandesa
Tenir almenys menys trista malastruguesa
Que estimar el propi f.? Tron babiloni,
¿On tens el cor que en els combats ressoni?
¿Què s'ha fet d'aquell ferro, aquell escut
Amb què el més brau feies tornar vençut?
¿On deposares la Marcial cresta
Que t'ombrejava l'or ros de la testa?
¿On és l'espasa, on aquella cuirassa
Rompent enemics que gosaven massa?

¿On és partit el teu tir furiós
Davant el teu carro victoriós?
¿Tan prest un feble enemic pogué rompre't,
Tan prest el cor viril pogué corrompre't
Que per les armes més ja no et deleixes,
Sinó que en un tàlem només llangueixes?
Has negligit les agrors Marcials
Per recobrar les dolçors genials.
Amor així de tu t'ha alienada,
Que hom et diria en una altra mudada.
Per tant aquell que ara d'amor malalta
Em veu, el trist dol banyar-me la galta,
Que no em menysprei: Amor, potser, en breu
Pel que fa a ell no sorgirà menys greu.
N'he vist una que havia en juvenesa
Blasmat Amor, en la seva vellea
Cremar d'ardor, i plorar tendrament
L'aspre rigor del seu tardà turment.
Llavors d'afait i fragància novella
Mirava d'arribar a esdevenir bella,
Volent fer fora l'arruat conreu
Que el temps gravat havia al rostre seu.
Per al cap gris havia manlevada
Qualque perruca, i molt mal empeltada:
I com més ella al seu grat es pintava
El seu Amic menys esment hi parava:
El qual, anant-se'n, cura no en prenia:
Semblant-li tan lletja, s'empegueia
Que l'estimàs. Així en edat vetusta
Torna per torna rebia ben justa:
D'un fotimer en va un temps fou reclamada;
Ara que estima, no és gens estimada.
És així com s'entretén Amor, fent
De l'un a l'altre el voler diferent.
Qui no estima, una Dama estimarà:
Qui també estima, estimat no serà:
I, tot i així, alimenta la puixança
I el rigor seus d'una vana esperança.

Nota i traducció del francès renaixentista:
Jaume Galmés

"Cerc..."

A Josep Palau i Fabre

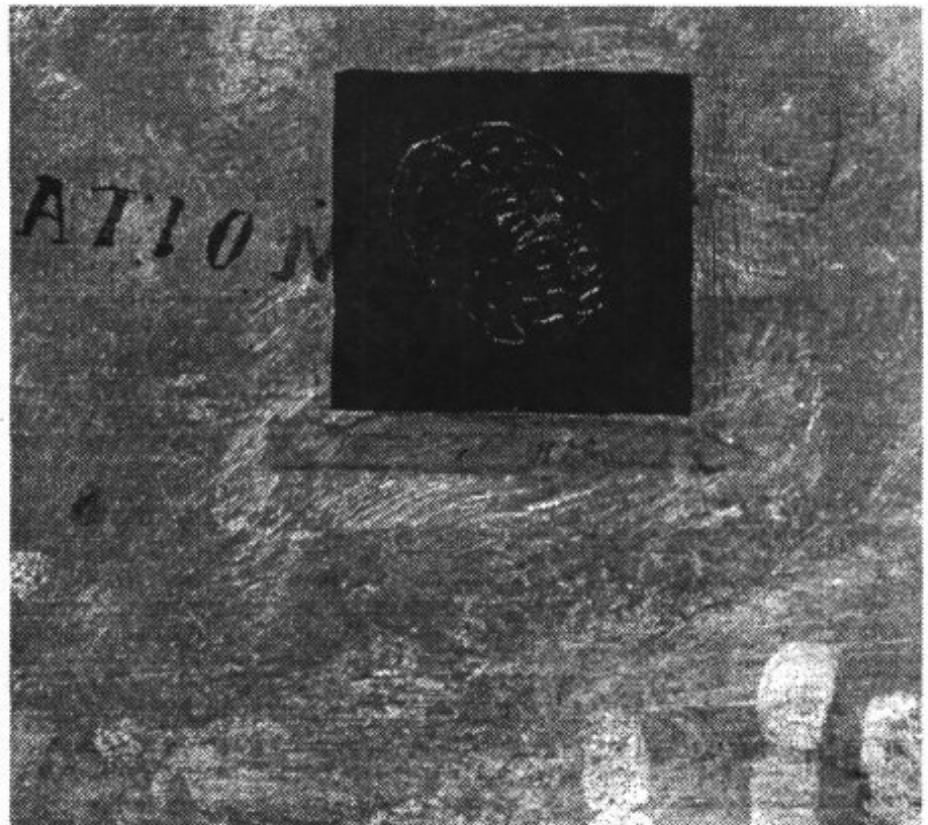
Cerc les restes de quan els déus petjaren la terra; rastreig les traces de l'Antiga Divinitat en els horabaixes de tardor i en la remor de fulles, aigua i ales. Veure el Déu de cara seria insuportable als nostres sentits com ho fou per a aquella al.lota que, tenint-Lo d'amant, Li'n demanà la presència en Majestat i morí anihilada; per això, més subtil i no tan definitiu trob el percaçar-Ne la presència arreu arreu en lloc d'anar a l'encontre d'Ell en un sol punt espai-temps; preferesc carícies perpètuas a un únic orgasme. Amb l'espasa de Damokles penjant-li sobre el coll viu el músic; al museu viu Artemis i sobreviu Acteó; la musa viu a l'Indret de l'Imprevist; i Ulisses bat l'ona vinosa en l'hexàmetre d'Homer. Omar canta el vi a la cruïlla de l'islamisme-paganisme i a la seva terrassa irània servit per l'efebe coper de galtes vermelles com el líquid que aboca. Xoquen entre si els veïres i gessamins embaumen l'aire vespertí. Les desgràcies dels temps passats són anegades en la copa. La vida és una agitació efímera dins l'Eternitat. Començam a sentir dins el bres, a riure quan ens omplen el llombrigol de besades o en sentir el so estrany d'unes sonalles; ens admiram quan aprenem la primera lletra i, jugant jugant, enmig d'un remolí, ja no param d'aprendre fins que ens morim. Entrentant, la pròpia consciència es va afermant i sentim el jo immers dins el buit del món. Seguim, llavors, la via interior, exposada tothora als perills i a les bones influències de l'exterior, oscil.lant entre l'amor i l'estudi i tanmateix unidireccionals en l'amor a l'estudi. El cos envelleix a mesura que l'esperit es fa més i més volàtil, i volateja des d'un record infantil a un passatge de Plató, des d'un amor intuït i amb dubtes sobre el seu acompliment i que per tant roman ara als llimbs de la nostra memòria, fins al còmput de béns del present, única realitat mentre pensam en d'altres. Sí, es-

perit meu, vola, vola, vola, vola i embriaga't en el teu vol; abella sigues libant en totes les flors de la Vida, i vola dins els dominis de Morfeu més gosadament encara quan somiis, i no paris de penetrar-te de tota saviesa tal feres des del despertament dels sentits. Per defugir l'influx de les referències, posa altres fites al teu viure i embarca't en aventures desconegudes: Pots més, pensa, sempre pots més. Si madurar és la descoberta dels propis límits, tu, esperit meu, sostreu-te a aquesta llei i esdeven-guis un embrió evolucionant sense aturall cap a una maduració inabastable, o romp, tot descobrint-los, aquests límits. Desorbitada estrella et lluirà, després, fidel com hauràs estat al dictat de la musa. El so fa vibrar l'aire i desperta una dansa; l'aire fa vibrar un record i desperta un poema, i aleshores les nuvolades ballen reflectides al riu emmirallador. El griot desperta la pell

del tambor al cor de l'Àfrica i una cítara d'El Cairo li fa ressó; una bacant vincla cap envant la cintura i una maori torna a redreçar l'esquena amb un brusc cop de cabells; a un quartet de sonet respon una rubayat, i a un distic elegiac un vers de dos hemistiquis amb rima interna àrab o xinès, i a la torrentada del vers lliure s'oposa el dic d'un haiku. Ballar, ballar, ballar -peus de vers, peus de ballari: sil.laba-so-salt-.

L'ànima callada guardant, embolicant l'aventura. Tot és dedins, tot és dedins. El riu m'atraurà perquè el meu cor l'estima; el polític el desterraré de la meva realitat perquè en la meva naturalesa no hi té cabuda. I a tu, bella, et recordaré perquè m'estimares i mai no em demanares res.

Jaume Galmés
Tardor de 1996

Fa un parell de mesos vaig saber que l'Ajuntament de Sant Llorenç ofería dues beques perquè dues persones del nostre municipi assistissen als XXV Premis Octubre que s'havien de celebrar a València del dia 22 al 26 d'octubre de 1996.

Vaig afanyar-me a fer arribar un curriculum i una instància a l'Ajuntament sol·licitant ser una de les becàries i poc després vaig rebre la notícia que m'havien concedit una de les beques a mi. L'altra l'havia guanyada Jaume Galmés.

La cosa va anar així: els assistents havíem de triar un dels quatre congressos en què es dividiren els actes. Jo vaig assistir al "IX Encontre d'Escriptors". Els altres congressos eren el "Simposi Internacional sobre Ausiàs March", "VI Congrés de Mitjans de Comunicació" i "II Congrés sobre el Pensament a la fi del Mil·lenni". A més d'aquests quatre congressos s'organitzaren altres actes culturals durant els mateixos dies, com ara les actuacions dels grups de música d'arrels tradicionals Trullars i Urbàlia Rurana + I Primera Nota o l'actuació teatral del grup mallorquí Igua-na Teatre (que ens representaren els contes de l'autor rus Anton Txèkhov). A més,

tengueren lloc durant aquella setmana els actes de Commemoració del vint-i-cinc aniversari del Congrés d'Història del País Valencià i la inauguració de l'Any d'Ausiàs March (que se celebra quan fa sis-cents anys del naixement de l'autor valencià). També se celebraren al Paraninf de la Universitat de València dues conferències que cal remarcar: una a càrrec de Robert Archer amb el títol "El Cant de Mort d'Ausiàs March" i l'altra de Llibert Ferri sota el lema "La Caiguda de l'URSS cinc anys després".

Al "IX Encontre d'Escriptors" enguany es tractaren les fronteres de la poesia: les conferències i comunicacions a les quals vaig assistir relacionaven la poesia amb les altres rames culturals: "Poesia i Acció", "Teatre i Poesia", "Música i Poesia", "Art i Poesia", "Poesia i Prosa" i "Poesia i Història". Els conferenciants eren, en la majoria dels casos, escriptors de renom o bé professors de diverses Universitats de dins i fora dels Països Catalans: Miquel de Palol, Vicent Salvador...

No cal dir com va ser d'emocionant viure una nit com la de la Gala dels Octubre. Ja ho deguéreu pensar si la vàreu veure per televisió: Rosana Pastor va ser l'en-

carregada de dirigir la Gala i presentar els grups d'altres cultures que hi actuaren: el cubà Sierra Maestra, el cors I Muvrini o el camarunès Manu Dibango, entre d'altres.

Cal esmentar que un dels premis va atorgar-se al Diari Balears, per la seva tasca normalitzadora. Des d'aquí volia fer-los arribar la meua enyorabona i animar-los a continuar endavant amb la seva feina.

També crec que s'ha de valorar molt positivament la tasca d'organització de tots els actes en general. L'única nota negativa de tot plegat va ser l'actitud de l'equip polític que dirigeix l'Ajuntament de València: la batlessa no tan sols va ignorar els actes sinó que va fer tot el que va poder perquè la gent de València també els ignoràs: per exemple va fer retirar tots els cartells que feien publicitat dels Premis.

No voldria acabar aquest escrit sense donar les gràcies a l'Ajuntament de Sant Llorenç per haver-me ofert la possibilitat d'assistir a aquestes actes culturalment tan importants. És la primera vegada que el nostre Ajuntament dóna aquestes beques: esperem que no sigui la darrera.

Maria Caldentey Roig,

GABINET D'ESTÈTICA TOT PER TU

Tagradaria saber com maquillar-te?
Idò vine a un curset! Anima't!

Si no saps què regalar
a la teva família per aquestes festes,
obsequia'ls
amb un tractament de maquillatge,
una crema...
I lots de regals.

Vine a veure les darreres novetats en
cosmètica.

Sant Llorenç, 47 * Tel. 838255

CAMPSA

**amb tota la gamma
de carburants**

**targetes de crèdit, de
solred i creditours**

Cra. Palma-Àrtà, km 55

Sant Llorenç

Dia 31 d'octubre es va estrenar "La dida" al Teatre Principal de Palma. A hores d'ara podem dir que aquest espectacle ha estat un èxit de públic i de crítica. La premsa illenca se n'ha fet ressò així com la resta dels mitjans de comunicació, ràdios, televisions, etc.

Tot i que en els darrers números de "Flor de Card", ja havia sortit informació sobre l'espectacle, ens agradaria des d'aquesta revista deixar constància de l'esdeveniment llorençí: per l'autor, per l'obra i pel director.

Hem fet una enquesta a diverses persones de diferents edats per saber què en pensaven, ja que l'Ajuntament va posar mitjans (invitacions, autocars, ...) per assistir a l'estrena.

Hem transcrit els textos que en Rafel Duran i na Maria-Antònia Oliver varen escriure pel programa de mà. Les crítiques sortides als diferents diaris de Mallorca i alguna columna entusiasmada per l'espectacle, així com també la roda de premsa que oferiren el dia de l'estrena al Teatre Principal.

Publicam també la fotografia antiga d'on es va reproduir el vestuari de "sa Teta"; les anècdotes que es produeixen, de les quals ens n'hem assebat per bones fonts infiltrades dins la companyia i una entrevista a en Joan Gomila, actor que interpretava el personatge de "didot", un jove manacorí casat amb una carrionera i que viu a Son Carrió.

Presentació de Rafel Duran

De la memòria, en una nit d'insomni

Tot va començar a Barcelona mentre rellegia un llibre de Salvador Galmés que ens havien regalat als nins que anàvem a l'escola de Sant Llorenç. De sobte vaig intuir la possibilitat d'escenificar *La dida*. D'això fa un grapat d'anys. Des d'aleshores varen començar unes visites d'aquelles que no demanen permís d'entrada.

Posar a l'escenari *La dida*, de Salvador Galmés, ha estat per a mi com viatjar pel paisatge de la meua infància. El món rural que va descriure l'autor no és massa llunyà del que sentia contar quan era nina d'unes imatges dels anys seixanta d'una Mallorca pobra i austera. De vegades pens que quan era petit vivíem tots en un altre

segle perquè em varen surar amb cullerades d'una cultura centenària que s'ha anat esvaint durant tots aquests anys.

Record els lligams afectius de la meua padrina materna i el seu germà de llet: la repadrina havia hagut de venir a Ciutat a fer de dida. Les normes severes que havia hagut de complir l'altra padrina, la padrina, quan va venir a servir a ca uns senyors: no podia donar mai l'esquena a la senyora de la casa. La història d'un ca de Son Segí que amb els lladrucs no deixava passar els forans. El descobriment llorençí que un tal capellà Capirró, de qui es contaven coses estrambòtiques era l'escriptor Salvador Galmés. Gestos perduts... I les dides: la d'Eurípides, la de Shakespeare, les de Sant Llorenç, de les quals encara avui es conten fets, i molt especialment la dida de na Joana E., que em va acompanyar a visitar i conèixer na Maria-Antònia Oliver, autora d'aquesta dida escènica, tan ben calcada de *La dida* de mossèn Salvador Galmés.

Poques coses ens separen d'aquests personatges, contemporanis dels nostres padrins i repadrins, i altres tantes ens n'allunyen, i aquí rau la paradoxa. Només fent una reflexió a fons de la societat de la qual descendim podem entendre el nostre món i la seva problemàtica. És per aquest motiu que donar a conèixer aquest gran narrador que és Salvador Galmés i aquest text que reflecteix la vigència d'uns conflictes a mig camí entre el passat i el present, és per a tots nosaltres una gran satisfacció.

Presentació de Maria-Antònia Oliver

Quan en Rafel Duran em va dir si volia fer *La dida* per al teatre, vaig dir tot d'una que sí. Sense pensar-hi gens ni mica.

De vegades, és millor fer les coses així, sense pensar-les. Dir que sí només per la il·lusió de fer-les. I a mi em va fer il·lusió, sobretot pel que significava de repte, d'agraïment i per donar a conèixer una mica més -en la mesura del meu ordinador- l'obra de Salvador Galmés.

De repte, perquè m'havia de posar dins la pell d'una dona, d'un personatge literari ja fet, i fet des del punt de vista d'un home; i perquè d'un conte, curt i quasi sense diàlegs, un conte tràgic on les coses hi són tan sols insinuades, n'havia de fer una obra teatral, d'una durada d'una hora i

quart aproximadament, a base de diàlegs i monòlegs. D'agraïment perquè quan vaig llegir *Flor de card* (l'any 1973) i després *La dida*, *Negrures*, *El garriguer d'Infern* (l'any 1976), vaig descobrir un narrador impressionant, de talla, que escrivia millor el català que així com el parlaven els meus oncles-avis. I per donar a conèixer l'obra d'aquest escriptor massa oblidat, d'aquest modernista equiparable a una modernista tan coneguda com la Víctor Català (Caterina Albert).

He fet la feina com millor he sabut. Amb humilitat, perquè en teatre, l'autor -en aquest cas l'autora- és només una baula de tot l'engranatge que arriba a l'espectador. Però també sense modèstia, perquè, com deia l'estimada Maria Aurèlia Capmany, la modèstia va de part. I ella en sabia molt, d'aquestes coses.

"ULTIMA HORA"

5.11.96

Antoni Serra

M'esperava el pitjor, i al final, vaig respirar tranquil; el muntatge de *La dida* (segons Rafel Duran) sí que és teatre.

Li tenc un gran respecte a Salvador Galmés, el considero el nostre millor narrador modern (sens dubte *El garriguer d'Infern*, *Somnis trencats* i *La dida* són tres narracions excepcionals, dures, intenses, vibrants) i, com passa sempre amb els veritables narradors, no ha estat reconegut com es mereix. Hi ha hagut massa silenci al voltant de mossèn Galmés. I quan vaig saber que es produiria un muntatge escènic de *La dida* per una part em vaig alegrar i, per l'altra vaig pensar el pitjor: que es folkloritzaria la narració, que s'acceptaria la representació xescforzeziana, que se'n faria un muntatge *rekional*, que es cauria, en la fàcil (per repetida en la nostra escena) temptació de l'auto-odi... I no ha estat així. En Rafel Duran ens ha ofert una obra excepcional. Magnífica. A to amb el text (na Maria-Antònia Oliver va tenir una visió dramàtica ajustadíssima i esplèndida de la prosa Galmesiana). Rigorosa per l'ambientació, pels efectes plàstics. La interpretació (tots varen estar magnífics, però voldria destacar na Pilar Calatayud, una jove actriu que em fa pensar que no hem perdut definitivament el futur), fou d'una sobrietat commovedora, resquillant la perfecció.

La dida, -tal com la vaig veure el dia de l'estrena en el Teatre Principal-, sí que és una alternativa vàlida al teatre que fa la majoria amb algunes excepcions, en aquesta terra: lluny de populismes intranscendents i d'escenificacions fàcils que aviat arriben a la trivialització dels més baixos instints. *La dida* segons en Rafel Duran, sí que és l'exemple.

Bé, la nostra mesquinesa congènita ens permetrà seguir l'exemple?

"BALEARS"

9.11.96

Javier Matesanz

La dida, una petita joia

Reconec que no coneixia el relat original de Salvador Galmés. Una narració curta, gènere literari on s'emmarquen els títols més prestigiosos de l'autor, que va ser escrita a principis de segle (1923). I és aquí on radicava, abans de veure (gaudir) *La dida*, la meua desconfiança inicial, absolutament independent de la indiscutible qualitat del text, però relacionada amb el tall intimista, tradicional i costumista de l'obra, que moltes vegades esdevé un llast des del punt de vista teatral contemporani, que té en l'entreteniment el seu repte irrenunciable i necessari per conquerir els gusts del públic.

L'adaptació era el primer gran obstacle, perfectament superat per una dramaturgia àgil i moderna de Maria-Antònia Oliver, que ens estalvia demostracions il·lustrades d'arcaics i incomprensibles mallorquinismes i ens trasllada, mitjançant un llenguatge modernitzat i dinàmic, mai no irrespectuós amb les formes tradicionals, a un món costumista i antic, però mai no tan proper. No hi ha concessions sinó actualitzacions, la qual cosa és una passa de gegant per assolir el favor de l'espectador en general.

Una vegada aconseguit això, tot queda a mans de l'habilitat escènica i narrativa de Rafel Duran, que aprofita amb gran enginy l'espai escènic del Principal, i el talent d'un repartiment inusitat per nombrosos (22 actors), on destaca una esplèndida Pilar Calatayud com la Dida, capaç de transmetre l'amor, la desesperança, la por, l'odi i la desesperació amb el gest i la passió de la veu.

La dida és una barreja exemplar de sensacions. És nostàlgica d'un temps passat que tots hem conegut o ens han contat. És divertida per la seva acidesa i espontaneïtat (impagable en aquest sentit la interpretació embogida i hilarant de la *Teta*, Apol·lònia Serra). És crítica amb una societat hipòcrita. És dramàtica i sorprenent en un desenllaç inesperat, que congela un pati de butaques entregat a aquesta petita joia que recupera i reivindica el teatre propi i els valors de la tradició literària mallorquina: *La dida* és un model a seguir amb tota admiració.

"ULTIMA HORA"

3.11.96

Emili Gené

L'altre teatre regional

Només agafar el programa de mà, d'un disseny impecable, un ja intueix l'ambició en la qual s'ha duit a terme aquest projecte. Si a més a més, ens entretenim en fullejar-lo, identifiquem algunes de les moltes persones mobilitzades per convertir un grup en un autèntic equip professional. I si, finalment i sense encara haver-se aixecat el teló, llegim les declaracions dels seus dos principals artífexs, cada un responsables del text i de la direcció, un ja està convençut d'haver estat convidat a una obra que va més enllà del que és el teatre com a espectacle o diversió: es tracta de reconstruir un món, de recuperar una societat enganyosament desapareguda, de ressuscitar en el lapse d'una hora i mitja un fantasma que allarga la seva ombra durant segles. En Rafel Duran, com a gran creador que és, conserva en la memòria les ferides del passat i reivindica plàsticament el valor terapèutic de la història, negant-se a convertir el record en reliquia o folklorisme; i aquesta necessitat -creativa, però també expressió d'un compromís social-, la completa amb la reivindicació d'una tradició literària, que na Maria-Antònia Oliver ha ajudat a reescriure. Ambdós converteixen Salvador Galmés en un veritable clàssic i intenten transmetre al públic una elaboració particular de la seva obra, des del respecte més apassionant i amb el convenciment d'enriquir la memòria col·lectiva d'un poble.

El mèrit, sens dubte, no està en

aquest propòsit sinó en l'espectacularitat i l'eficàcia del resultat escènic. A partir d'una concepció moderna, l'equip que ha treballat en l'obra converteix la recreació del món que Galmés va retratar en una radiografia implacable que realça la tragèdia personal en el context d'una societat cruel, esbrinar en el seus mecanismes amb detallisme, amb intel·ligència en la conducció del ritme i la direcció d'actors, amb gran bellesa plàstica en la resolució de l'escenografia. La dramaturgia respecta el protagonisme original de la dida fins a límits propers als dels grans mites grecs, però la hipocresia d'un món caciquil que només limita amb el Born i la mar ens apropa aquesta fascinant producció als coneguts personatges dels nostres dies.

La roda de premsa

Avui s'estrena amb *La Dida*, de Salvador Galmés, la primera producció del Teatre Principal. L'obra, dirigida pel mallorquí resident a Barcelona Rafel Duran i amb l'adaptació teatral de l'escriptora Maria-Antònia Oliver, ha suposat un cost de 10 milions de pessetes dirigits exclusivament per a aquesta obra, on també han col·laborat l'Ajuntament de Sant Llorenç, amb una aportació de quasi dos milions de pessetes, i la Comissió Interdepartamental de la Dona del Govern Balear, amb la quantitat de mig milió de pessetes. La presència d'alumnes de tres escoles de Sant Llorenç està assegurada durant la representació de l'obra, que estarà en cartellera fins el 10 de novembre. I és que el poble de Sant Llorenç té motius per veure l'estrena, ja que tant el director de l'obra com l'autor varen néixer a la vila i Maria-Antònia Oliver és de la comarca.

Dur al teatre *La Dida* va sorgir després d'una nit d'insomni en la qual Duran va aprofitar el temps precisament per llegir l'obra del seu compatriota Galmés.

Vint-i-dos actors mallorquins que han treballat i treballen en diverses companyies teatrals de l'Illa han estat elegits després d'un selectiu *casting* per participar a l'obra. La Lluna Teatre, Companyia Llebeig, Teatre de Bunyola, Teatre de Què, Taula Rodona o Iguana Teatre... En definitiva, una gran part del món teatral mallorquí estarà present d'alguna manera en el repartiment de *La Dida*. Entre els actors

principals, hi figuren Pilar Calatayud, que dona forma i volum a la *dida*; Joan Gomila, que interpreta el *didot*; Esperança Fonts, que fa de *senyora*; i Rafel Lladó, que és el *senyor*. Catalina Valls té una col.laboració especial en el paper de la *senyora-àvia*.

Amb aquesta obra Duran ha viatjat al paisatge de la seva infantesa: el món rural dels anys 60 d'una Mallorca pobra i austera. "Només fent una reflexió a fons de la societat de la qual descendim podem entendre el nostre món, la situació social i la seva problemàtica. Aquest servilisme absurd que representa la Dida encara és viu a Mallorca", explica el director.

Per la seva part, Maria-Antònia Oliver va explicar com ha elaborat la versió teatral de l'obra. "Em vaig haver de posar a la pell d'un home que duia sotana -en relació a Galmés-, que tractava el tema de la dona en una època que no és la meua. M'ha interessat, sobretot, la part dels personatges més que el trasfons social. D'aquesta història, n'he tret un feminisme".

Adaptar l'obra de Galmés no era tasca fàcil, ja que es tracta d'una narració curta que s'ha hagut de convertir en una peça teatral d'una hora i mitja. "De tot allò que Galmés insinua a l'obra n'he tret un profit. Evidentment he plantejat l'obra a través dels diàlegs, encara que a *La dida* no n'hi hagi. Però m'he mantingut molt fidel i he guardat un gran respecte a la història. Massa i tot", explica l'escriptora mallorquina.

A la recerca d'un teatre prestigiós

Damià Pons

Damià Pons, president de la Comissió de Cultura del Consell Insular de Mallorca, i Pere Noguera, director del Teatre Principal, varen reflexionar sobre aquesta primera producció teatral del nou equip del CIM.

Damià Pons va destacar la necessitat d'invertir la situació actual del panorama del teatre per acostar-se més al públic. "La recuperació del públic al teatre passa per una col.laboració conjunta dels mitjans de comunicació i els recursos de les institucions públiques. El teatre mallorquí s'ha de convertir en un acte socialment prestigiós, d'igual forma com quan una obra reconeguda s'estrena a Mallorca i obté un gran èxit de recaptació. Hem d'evitar aquest

sentiment d'inferioritat que es respira quan s'estrena una obra mallorquina. Crec que les produccions que es puguin fer a través d'un organisme públic és una forma de donar suport al teatre i un al·licient per als actors i directors d'aquesta Illa".

En parells termes es va referir Pere Noguera, que va remarcar la possibilitat que *La dida* es pugui representar fora de Mallorca. "El nostre propòsit és obrir un camí per al teatre mallorquí perquè pugui sortir cap a l'exterior, dirigit especialment a Catalunya". Tampoc no va descartar que la mateixa obra pogués ser representada a Menorca i Eivissa. Noguera destaca el fet de "fer una tasca dirigida a la professionalització del teatre mallorquí, que fins ara ha estat un dels problemes" i de la promoció del teatre per part de les institucions.

D'altra banda, el director mallorquí Rafel Duran explica que el nivell dels actors mallorquins "és bo, però existeix un complex d'inferioritat i hauriem de lluitar perquè desaparegués".

JO SÉ, TU SAPS, ELL SAP...

Sabem que en Rafel Duran es va inspirar en certes persones de Sant Llorenç

per construir diferents personatges de *La dida*, però, no direm noms.

Sabem que el bar Olímpic de Sant Llorenç va ser l'escenari, un diumenge de setembre al migdia, on en Rafel, va citar en Joan Gomila per donar-li la notícia que l'havia agafat per fer de *didot*.

Sabem que el bres de foravila, era una còpia idèntica al bres de ca'n Blanc.

Sabem que l'espectacle s'ha muntat en cinc setmanes d'assajos. Les tres primeres setmanes els horaris eren de 15 a 23 i les dues darreres de 19 a 24.

Sabem que en Rafel va voler reproduir íntegrament el vestuari i el pentinat del personatge de *sa teta*, a partir d'una fotografia que li havia deixat en Jaume Salas (arquitecte).

Sabem que una tercera part de la música interpretada per la viola de gamba que se sentia al muntatge era un vou-verivou de l'amo en Rafel de sa Fontpella.

Sabem que els davantals de les criades i de la *dida* varen ser brodats a Sant Llorenç per na Catalina Brunet, *des Cortó*, i eren còpies fidelíssimes de dos davantals antics. Els de les criades van ésser deixats per na Catalina Morey, *Molinet*, i el de la *dida* pels germans Domenge.

Sabem que es varen haver d'untar les soles de les sabates dels actors amb cola d'impacte perquè no llenegassin per les rampes de l'escenografia.

Sabem que els capells de paumes eren fets a mà i encarregats a posta a Artà, i eren còpies d'un capell antic d'ala ampla propietat de Na Maria-Antònia Oliver.

Sabem que durant els assajos varen menjar des de bunyols de Ses Verges, fins a un rosari de Tots Sants.

Sabem que el ganxo de collir figues que duia *sa jaia*, l'havia fet son pare d'en Rafel, amb una branca d'ullastre, semblant a l'alçada del gaiato teatral que n'Edip du a l'exili.

Sabem que una presentadora de Canal 4, va demanar el número de telèfon d'en Salvador Galmés per fer-li una entrevista.

Sabem que els cotxets de nin petit que sortien a l'escenari duien l'escut de la casa reial dels Habsburg i eren autèntics; els havien deixat els hereus de l'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria.

Sabem que en Rafel va corregir i canviar coses fins a l'última funció amb pú-

blic. Aquest perfeccionisme també el practica a Barcelona.

Sabem que en teatre tot és mentida i que la *dida* no menjava brou, sinó que la primera setmana de funcions menjava *Natillas Danone* i la segona setmana papilla de nin petit.

Sabem que a l'última funció i seguint la tradició "teatrera", els actors es fan bromes sense que el públic se n'adoni. Una d'elles va ser, quan una de les ties li va demanar a la *dida* si era de Sant Llorenç.

Sabem qui va ésser la model de la fotografia del cartell. No hi ha sopetes.

El muntatge de *La dida*, segons Joan Gomila, Didot

Amb la bonhomia que caracteritza Joan Gomila, just abans de l'última representació ens va voler contestar tot el seguit de preguntes que us oferim

Dedica part del seu temps, a més de fer de "didot", a la seva filla, que només compta amb uns quants mesos, a fer classe de teatre a les escoles, a escriure poemes, a llegir molt i també a veure teatre. Parlarem amb ell de teatre, però també de literatura, apassionadament, com qui sap que en totes dues matèries es manifesta l'art

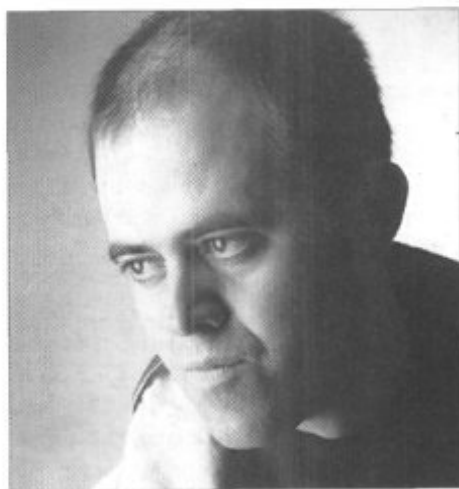
Com un llicenciat en geografia deixa d'exercir la seva carrera i es dedica al teatre?

Això manifesta una mica el caos intern que he viscut sempre. Com és possible que una persona que escriu poemes estudiï geografia en lloc de filologia? O que acabi geografia i que es dediqui a fer teatre, a ensenyar-ne a les escoles i a escriure poemes? Però, quan prens una opció t'agrada acabar-la. Vaig començar geografia quan pensava que hi hauria feina de geògraf, que els polítics es creurién la planificació del territori i que els ajuntaments formarien gabinets amb geògrafs i arquitectes a fi que ens dedicàssim a planifica-lo. Tot això ha estat mentida, no hi ha planificació i a un geògraf només li queda la solució d'anar a un institut a fer classes, cosa que m'agradaria. No descarto tornar-me dedicar a la geografia, però, si algun dia faig un doctorat em cenyiré a qüestions de política internacional i geopolítica.

Quan comences a fer teatre, t'in-

clous dins un moviment que intenta tren-car amb els motlles del *Teatro Regional*?

Tenia ben clar que volia escriure i que volia tocar tots els registres de l'escrip-tura. Si volia escriure teatre, m'havia de posar a fer teatre. Particularment, sempre veia les coses des del punt de vista de la creació. Vaig tenir la sort de poder-me fer amb una gent que jo anava a veure i admira-va molt, els *Capsigranys*. Ells varen començar a fer cursets i em varen introduir dins el seu tipus de teatre, on l'espai no eren els 'tres caixons' i a la dramaturgia hi havia una certa innovació; al mateix temps, la imatge també jugava amb la paraula lluny del *Teatro regional*. S'intentava fer alguna cosa interessant, així va ésser com m'hi vaig introduir. Llavors, clar, he optat per un tipus determinat de teatre, però, més o manco, ideològicament, teatralment, estaria dins aquests grups que varen néixer dins els anys vuitanta a Mallorca, com podrien ésser *La Iguana*, *Estudi Zero*, els *Capsigranys*... que són els grups que jo crec que eren més interessants en aquell moment. Ara han passat més coses i per ventura ja no ho són tant, interessants.

Dius que t'interesses pel teatre com a part de la creació literària. N'ecrius? Has escrit alguna obra teatral?

Mira, el fet de fer classes de teatre per al.lots i crear obretes per ells et porta a fer dramaturgies. Has d'anar treballant amb ells, amb coses que et donen ells mateixos i amb coses que tu hi poses. Cada any escric dues o tres obres de teatre infantil. Per ventura d'aquí una partida d'anys tendré un bagatge molt gran. Tot això fa que, encara que no ho hagi après enlloc, dominis

una mica el que esta passant damunt un escenari i què és el que vols fer, com aconseguir un ritme, crear un personatge i edificar-lo sobre l'escenari. Tot això és una feina que tu vas aprenent i, clar, llavors, tu dius, m'agradaria transportar-ho a bastir una dramaturgia que a mi m'interessàs. De fet, he treballat la dramaturgia d'una obra que a mi m'interessa molt que és el primer capítol d'*Ulisses* de Joyce i em dona la sensació que podria funcionar bé. Tenc un treball fet amb dramaturgia sobre textos de David Mamet, autor americà que també m'interessa, i en Jean Cocteau que té unes peces breus divertidíssimes, molt bones i coses meves. Però això, és clar no saps quan ho podràs mostrar, ni tampoc en fris. Sé que estic en un moment en què el teatre m'interessa molt, més del que jo em pensava i que això està per fer. Tot dependrà del temps que jo hi dediqui, però, estic fent feina i, per ventura, algun dia pot sortir, i si no surt, no hi ha cap problema.

Havies treballat a Manacor amb companyies amateurs. Passes d'actor per afició a fer-ho com a professió...

No crec que jo sigui un professional. Puc triar una feina a l'hivern perquè en tenc una a l'estiu. A l'hivern puc fer teatre a les escoles perquè m'ho pas molt bé. Segurament, si un dia pogués fer classe a un institut i estàs amb unes condicions econòmiques molt millors, seguiria tenint un grupet o dos de teatre, perquè m'agrada molt. Jo no crec en la professió com a dir 'tu ets professional', jo crec en l'actitud professional. És veritat que a Manacor fèiem teatre *amateur*, però tot va canviar quan vàrem contractar directors professionals. Jo no vaig poder fer *Zòmit* amb en Rafel Duran, que era el primer que hagués fet, perquè no hi acabava d'estar aficat. Després vàrem fer un teatre on en Miquel Mestre ens escrivia les obres per a nosaltres, i això facilitava molt la feina d'actor, hi arribaríem o no hi arribaríem allà on volia ell, però l'actitud de treballar quatre o cinc hores diàries hi era. A partir d'aquí, l'actitud no ha canviat. Ara m'he trobat amb *La dida*, perquè en Rafel Duran me va voler fer una prova i em va agafar, jo encantat, però, és quejo hagués pagat per poder fer *La dida*, per estar allà aprenent.

Parla una mica de *La dida*, ara que ja en parlaves. Com va ser el càsting?

Supòs que hauria de contestar en

Rafel. Mira, tenia moltes ganes de fer teatre amb en Rafel Duran. Quan vaig deixar els *Capsigranys* per començar amb *Gom teatre* tenia ganes d'agafar en Rafel i proposar-li de fer una obra de pocs actors. En Rafel ja estava en el projecte de *La dida*. Un dia vàrem parlar plegats i hi va haver molta química en la conversa. Llavors em va telefonar i em va dir que em volia per una prova per *La dida*. Em va parlar de com seria la prova i quina actitud hauria de tenir. La prova no va ésser com havia dit, vaig agafar el text amb na Pilar Calatayud i vàrem llegir el text una partida de vegades sense jo haver-lo llegit mai. Després em va fer recitar un poema de Guillem d'Efak i va dir "bé, bé, ja et cridaré, alguna cosa caurà". Quan em va telefonar no em va dir per quin personatge em volia provar, però jo vaig intuir que seria el didot, segurament per una fonètica de la zona, perquè donava un físic adequat... Finalment, em va tornar resposta i em va dir, "m'ho jug tot a una carta amb tu. Sé que ets completament diferent d'aquest personatge però, l'hem de provar, et serà un bon exercici, per treure tots els dimonis que dus dedins".

Quins dubtes interns has tingut a l'hora de fer de didot?

Jo coneixia *La dida* de Salvador Galmés perquè en Salvador Galmés m'agrada molt, fins i tot tenim un ca que nom Nero. Llavors havia passat una cosa, la meua dona havia tingut una nina i li donava el pit. Jo llegia *La dida* tot emocionat i deia "Com podré fer jo aquest personatge si no voldria mai que la meua dona aban-donàs la seva criatura per anar-se'n?" Hi havia un fet de xot, de dir "No!, ho he de fer", és una oportunitat que tindrà. Ell, el didot, és un ésser primitiu, incapaç de poder comprendre la seva dona. Jo, per ventura, som tot el contrari: una persona que es vol cultivar, tenc un gran apreci a les dones i a més crec que té raó na Maria-Antònia Oliver quan parla del feminisme de la dida.

Quines dificultats suposa interpretar el didot? No he tingut cap dificultat per agafar el didot, però jo no podia convertir-lo en un personatge de teatre popular. Llavors, com controlava jo el personatge perquè fos el propi d'un teatre contemporani? En el Born, aquella frase que diu "Ben berenat i, misses dites" se pot dir de moltes maneres. Pots ésser groller, vulgar...

La teta de la fotografia és na Damiana Melis, del Port de Manacor, l'infant no ho sabem. La fotografia és cedida per Jaume Salas. El vestuari i el pentinat varen ser reproduïts fidelment; altres fonts documentals que varen ésser utilitzades per la confecció del vestuari foren els llibres de fotografies de Josep Pons Frau, Tomàs Montserrat, Guillem Bestard i la col.lecció d'imatges d'ahir. Arxius fotogràfics particulars: Catalina Tomàs Jiménez, Bàrbara Ferrer, família Duran-Domenge i roba antiga deixada pels germans Domenge, família Puig-Duran, Jaume Salas i família Gelabert-Miquel.

jo he intentat fer un didot no vulgar, acostat als paràmetres del teatre d'ara. Quan assajàvem i les frases del didot eren gracioses em preocupava molt, perquè no concebia un didot tràgic-còmic, com a ésser primitiu que és. Jo li volia donar tot un tràgic, que hi hagués un actor que controlàs el personatge, que fos un personatge de teatre, com per exemple, els pagesos de *Terra baixa* que pugui fer el Teatre Lliure, que

no són uns pagesos com els que pot mostrar aquí el teatre regional. Jo crec que de tots els personatges de l'obra, el del didot era un dels que em podia fugir més. Una altra cosa és si el didot havia d'ésser més dolent del que és. Sabem poques coses seves. No sabem a quin esglaó té sa dona. No la devia tenir molt alta. Hagues pogut enviuadar i s'hagués casat amb una altra. Un amic meu em va comentar que el didot hi ha estones que pareix que estima la dida. No hi estic d'acord, però, pot ser, el dia que va venir aquest company, vaig actuar una mica com en Joan Gomila, que veia *La dida* i que l'estimava. El didot és primitiu, però, al mateix temps, és innocentot: hagues pogut dir més mentides a la dida. Per una altra banda, el personatge de la dida, així com el meu personatge no m'ha meravellat encara que l'he fet tan bé com he sabut, és el que més m'ha emocionat. Pot ser, el dia que va venir aquest company, vaig actuar una mica com en Joan Gomila, que veia *La dida* i que l'estimava.

A mesura que et fas el paper teu, es fa difícil estar a les ordres del director?

Et poses a les mans d'un director perquè és un ésser humà com tu, però és capaç de dominar vint i pico de persones sobre l'escenari. En Rafel ha estat capaç d'aficar-se els actors a la butxaca. Tot és química, saber dur la gent, mantenir la il.lusió. En Rafel ho té, estima molt els actors, els protegeix i tota la pressió l'aguanta ell, i que l'actor faci la seva feina. Aquest és el plantejament, crear il.lusió: hi havia gent que feia un personatge de dos minuts i venia cada dia a l'assaig. Això és perquè en Rafel manté la il.lusió.

Quins aspectes destacaries del muntatge?

La frescor. En Rafel ha bastit un equip de gent fresc com un demati, amb molt bons actors i actrius. M'ha agradat molt, especialment en Rafel, pel poder de feina que té. Hi ha també totes aquestes relacions entre bastidors; hi ha hagut actors molt solidaris; molta de química amb aquest *flirteig* i enamorament que hi ha d'haver perquè les coses surtin bé. Destacaria les amistats que he fet, com na Pilar Calatayud, en Rafel Ramis, en Guillem Simó, na Caterina Alorda, que és una actriu que jo crec que tendrà una projecció molt interessant. Hi ha hagut un bon equip, capaç de parlar

de l'obra i de l'autocrítica. El fet que tots siguin actors que vénen d'altres companyies ha donat molta de frescor. Hi haurà gent que seguirà endavant, d'altres que s'aturaran, però aquesta feina ha sortit.

Creus que heu estat fidels a Salvador Galmés?

L'obra és cent per cent Galmés. La fidelitat és total i absoluta, l'estructura és idèntica: comença i acaba igual que la narració. És increïble que a partir de deu pàgines s'hagi bastit un espectacle d'una hora i un quart. Hi haurà gent a qui la història no li haurà interessat tant, però és una feina de temps, madura, de sinceritat, d'honestat. Es fa art, i com diu en Blai Bonet l'art és sinceritat. Crec que *La dida* és una joia, ho dic com a actor que hi està dedins, però també des de la perspectiva de persona interessada pel teatre i per la literatura al mateix temps. Si no hi hagués fet d'actor ho hauria trobat igualment.

J. Domenge, P.J. Santandreu, F. Sureda

OPINIONS

Després del muntatge de *La dida*, vàrem passar una petita enquesta a diverses persones del poble per tal que ens en donassin la seva visió. Les preguntes foren les següents:

1.- Quina motivació us va dur a veure l'obra? Perquè us regalaven l'entrada? Per Salvador Galmés? Per Rafel Duran?

2.- Sabíeu que el capellà *Capirró* escrivia històries com aquesta?

3.- Quin personatge de l'obra us va agradar més?

4.- Quina escena us va agradar més i per què?

Antònia Fullana, de Ses Voltes

1.- Jo vaig anar a veure l'obra perquè em feia moltes ganes veure-la així com l'havien representada, perquè el llibre pareix casi irrepresentable i ja que era en Rafel Duran, doncs molt millor.

2.- Sí, perquè havia llegit altres llibres seus.

3.- La dida.

4.- Agradar més no sé quina, però la que em va impressionar molt va ser la de quan ella arriba a la casa dels senyors, i la senyora amb les ties l'examinen com si fos un objecte i no una persona.

Constança Pont, estudiant

1.- Pel regal, no!, per Salvador Galmés i per Rafel Duran, com a llorencins.

2.- Sí, i n'he llegit d'altres.

3.- La dida, perquè ho va fer molt bé, i la teta perquè li va donar un caire més humorístic.

4.- Totes, encara que la que més em va agradar va ser en el moment que la dida es veia molt tota sola dins la casa de Ciutat, perquè va ser una escena de les més fortes i trob que ho va fer molt bé.

Tomeu Massanet, de Ses Sitgetes

1.- Primerament perquè havia llegit la narració de Salvador Galmés i em feia il·lusió veure-la en teatre. Després perquè el director era en Rafel i, la veritat, em feia ganes perquè ja havia vist una altra obra seva.

2.- Sí, perquè he llegit totes les que va escriure: el garriguer d'Infern, la dida, flor de card...

3.- M'agradaren la dida i la teta.

4.- M'agradaren moltes. L'escena que vaig trobar més emocionant va esser quan ella va haver de deixar el seu fill casi per necessitat, i al mateix temps obligada.

Jaume Ferrer, primer d'ESO

1.- Perquè me regalaven l'entrada.

2.- Sí, sí que ho sabia.

3.- El de la dida.

4.- La darrera, quan tira l'al·lot, perquè va ser en la que la dida va tenir més alegria i tothom es va assustar i va ser bastant divertida.

Guillem Pont, de Sa Bagura

1.- Evidentment, pel regal, no!, era per Salvador Galmés i per Rafel Duran. I tenia un al·licient afegit: veure de quina manera havien fet la transcripció teatral d'una obra tan complexa i tan rica com és la de Salvador Galmés. De totes maneres tant en Salvador Galmés com en Rafel Duran bé es mereixien un viatge a Ciutat.

2.- Sí, evidentment. No hi ha que deixar de banda que l'any 1974, quan el Club Card va fer la setmana cultural de Salvador Galmés, va esser una mica el redescobriments de Galmés. La popularitat actual en part ve deguda a aquella setmana cultural del 74.

3.- Jo diria que tots estan molt aconseguits, tots. Una mica la dida és el més

complet, el didot es un dels més cruels, juntament amb la senyora, crec que és difícil triar. La més simpàtica lògicament, és la teta, però tots tenen la seva part positiva.

4.- Em va agradar molt l'obra la primera vegada que la vaig veure i la segona em vaig centrar més en els detalls. I quina escena me va agradar més? Jo tampoc no senyalaria una escena, jo senyalaria el ritme, l'alternància d'escenes dramàtiques amb escenes diriem alegres. Si hagués de destacar una escena, lògicament una de les més fortes i més aconseguides es l'arribada de la dida a cal's senyors, aquell tracte que li donen de bestiar es fortíssim, està molt ben aconseguit.

Àngela Melis, segon d'ESO

1.- Per Salvador Galmés, que és de Sant Llorenç.

2.- Sí, però no n'he llegida cap. En sé un parell: el garriguer d'infern, entre dos mons, etc.

3.- La dida

4.- La darrera perquè me va fer molta pena i me va impressionar molt.

Margalida Sansó, professora de català del Centre d'Adults

1.- Per Salvador Galmés.

2.- Sí, he llegit "Flor de Card".

3.- La dida.

4.- Em va impresionar molt l'escena quan la dona abandonava el poble per anar-se'n cap a Ciutat deixant el seu propi fill. Va ser una escena molt dramàtica.

Catalina Pascual, presidenta de l'associació de la Tercera Edat.

1.- Hi anàrem tanta de gent de la tercera edat perquè regalaven les entrades. La veritat és aquesta, perquè crec que no hi hagués anat tanta gent. Jo hi hagués anat maldament m'hagués costat lo que fos. Per ventura haguéssim arreplegat un grupet, però no un grup tant gros.

2.- Sí, ja fa molt d'anys que ho sé, perquè amb en Miquel Rosselló hem fet pel·lícules d'obres de Salvador Galmés.

3.- La que m'agrada més de totes va esser la teta. Pens que no la pot igualar ningú, per jo va esser un èxit molt gros el seu paper. La dida va estar molt bé, però pens que li faltava un *algo*, havia de resaltar més, encara que va actuar de meravella.

4.- Tota l'obra està molt bé, me va

agradar el moment que va deixar el seu nin, va eser un moment molt guapo, també l'escena que accepta la nina, encara que tenia ràbia però veia que l'infantó no tenia culpa de res. Volia fer una observació: supòs que l'obra havia d'esser obscura no perquè no fos guapa, però la gent que estava allà dalt no veia fesomia de res; per ventura em va tenir massa temps, de foscor.

Miquel Rosselló

1.- Jo crec per les dues darreres: per Salvador Galmés per esser familiar i també per haver fet feina amb la seva obra, i llavors perquè Rafel Duran sempre m'ha interessat com a director de teatre.

2.- Quan un neix dins la mateixa casa i va cresquent amb ell, ja sap les seves coses, ara que també allà on vaig començar a veure la importància de la seva obra va esser quan vaig començar a estudiar a Palma, quan els professors parlaven que a Sant Llorenç hi ha en Salvador Galmés, jo tot orgullós deia que era el meu tio.

3.- En principi la dida, és el personatge, gira tot al voltant seu, els altres sols expliquen el que passava a la part forana. La diferència entre els estaments i el despreci de les classes riques a les pobres, o sigui l'obra envolta la dida.

4.- Totes estaven dins la seva línia, era una obra bastant galmesiana. L'escriptora l'ha escrita dins la línia de l'autor i és bastant fidel a la narració, no destacaria cap escena, sinó l'obra en general.

Joan Font, rector

1.- Tenia moltes ganes de veure una obra literària del nostre Mossèn Galmés, feta obra de teatre i dirigida pel Llorenç Rafel Duran.

2.- Sí, ja en els temps llunyans del nostre seminari coneixiem els seus escrits i admiràvem la seva elegància literària, com també la seva clara i valenta defensa dels valors humans, i per tant cristians.

3.- El personatge de la dida, perquè una dida és un personatge mític i per això teatral. Avui seria molt difícil trobar un personatge tan expressiu per representar la donació de si mateix. El drama, la tragèdia de la dida de Mossèn Galmés és que ella no pogués donar-se als dos infants, com era el seu desig, (i era el cas de moltes dides que molts de nosaltres hem conegut i hem estimat), i veure's obligada a ser lo més

difícil i cruel per una mare: abandonar el seu propi fill.

4.- La del cant del "vou-veri-vou", tal volta per una raó molt personal: la sorpresa agradable d'escollar la meua tia Margalida (de 85 anys) cantar la bella cançó que tantes vegades havia escoltat, embadalit, quan ella volia dormir les meves germanes o els seus fills petits.

Rosa Torres, madò Rosa

1.- Per en Rafel Duran.

2.- Que escrivia no ho sé, però que era un home molt sabut sí.

3.- La dida.

4.- Me va agradar tot, però me va sorprendre que la dida tiràs l'infant, jo no sabia que existís.

Margalida Jaume, Comissa

1.- Per en Salvador Galmés i per en Rafel Duran, per veure la imaginació que hi havia posat damunt aquesta obra.

2.- Sí, quan érem petits no ens en parlaven, jo coneixia aquest capellà. Va esser a través de la setmana cultural que va muntar el Club Card, aquí on vaig conèixer l'obra. La seva família tampoc no sabia els valors dels escrits d'aquest capellà.

3.- La dida i la teta, la teta era el caire festiu, i la dida duia el pes de l'obra.

4.- L'escena que me va agradar més va esser la darrera quan tira la nina dins la mar. Al final no tires mai un al.lot, però la locura que duia dedins i la desesperació l'hi feren tirar. Aquesta dona feia massa temps que dins ella guardava aquella amargura, i llavors entenem la naturalesa del darrera: que un es mata, se suïcida... També s'ha de dir que aquella dona estava plena de sentiments. Me va cridar molt l'atenció la música, la lluminositat d'aquells dos contrastes, d'aquell dia que cren a la mar, aquella mitja claror, aquelles gavines. Supòs que la gent que no és d'aquí no ho pot sentir tant, ja que aquests horabaixes d'escollar una gavina, de sentir el renou de la mar... tots els que hem estat un poc romàntics ho hem sentit.

Mateu Puigròs, batle

1.- Per en Salvador Galmés i per en Rafel Duran. El fet que l'autor i el director fossin llorencins, lògicament era un motiu més que suficient per anar a veure l'obra. També en el meu cas personal hi havia en-

cara una tercera motivació: que l'obra l'havia adaptada na Maria-Antònia Oliver, amiga nostra, nascuda a Manacor i que fa uns dos anys va fer el pregó de les festes de Son Carrió, que va ésser on tenguérem una relació més amistosa amb ella.

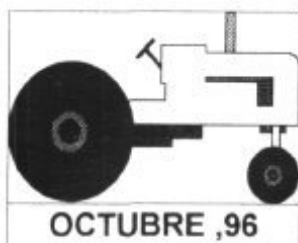
2.- Sabia que el capella Capirró escrivia narracions curtes perquè l'Ajuntament de Sant Llorenç juntament amb l'Abadia de Montserrat va col.laborar en l'edició dels llibres Narrativa I i II de Galmés, en motiu del Centenari. Amb la lectura d'aquests llibres sí que tenia constància, ara bé jo no havia estudiat mai en Salvador Galmés en tots els meus anys d'estudiant.

3.- La dida, i possiblement havia d'esser així, ja que si no els actors haguessin estat mal triats. El fet que t'agradi més el paper de la dida no vol dir que els altres no ho fessin bé, per exemple: la teta, el didot... maldament molta gent trobàs que el didot ho feia malament, no és així, però era el personatge dolent de l'obra. Les senyores també m'agradaren molt. Crec que tots, per norma general tots. Per ventura del senyor, que tenia un paper molt curt, podem fer poques valoracions.

4.- L'arribada de la dida a Ciutat. Pareix una cosa misteriosa, que van a jutjar una persona. Pens que el públic va poder connectar amb l'ambient tètric d'aquest tipus de cases senyoriales, on no només la foscor era física sinó també psíquica.

M'agradaria afegir -pensava que m'ho demanarieu- la postura de les institucions quant a participar en actes com aquest, perquè hi ha gent que ho critica; pensen que és una manera de comprar els espectadors. Jo no diria que fos així, ja que pens que la participació que va tenir l'Ajuntament no era per comprar els espectadors sinó promocionar i fer que els espectadors hi anassin, i la conclusió millor de totes és que molta gent que hi va anar, possiblement si no haguéssim oferit mitjans econòmics, d'organització... no hi hagués anat. I i com que els comentaris posteriors són que els qui hi anaren els va agradar, per ventura això serà motiu perquè un percentatge d'aquesta gent vagi a veure teatre. Un altre aspecte és que aquí no hi ha una professió d'actor, i jo pens que les institucions també estan per donar suport i han d'intervenir allà on la iniciativa privada no és auto-suficient.

M. Febrer, N. Jaume i J. Domenge

CA'N XESC
ESTACIÓ
PLUVIOMETRICA
B 480
S. LLORENÇ
DES CARDASSAR

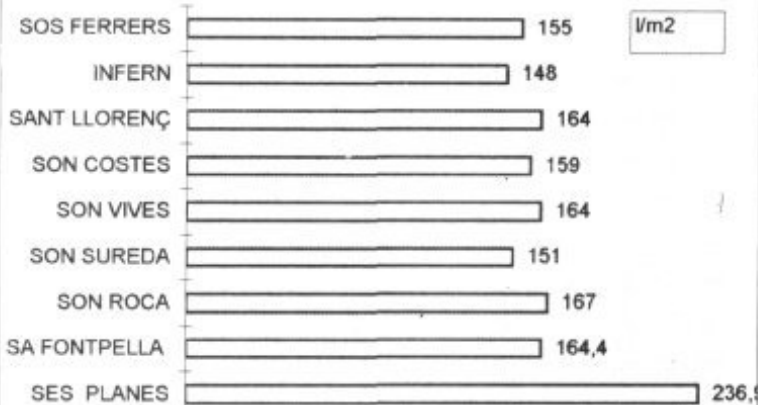
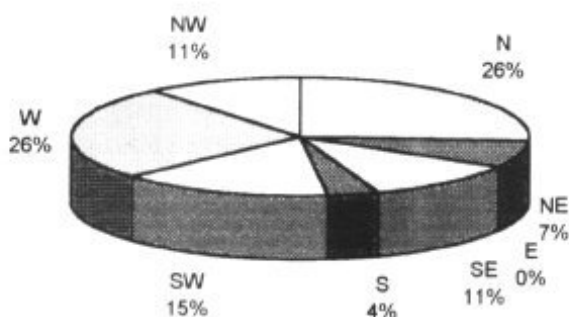
RESUM COMPARATIU DEL MES D'OCTUBRE DEL 96

(línea superior any 96, i línia inferior any 95)

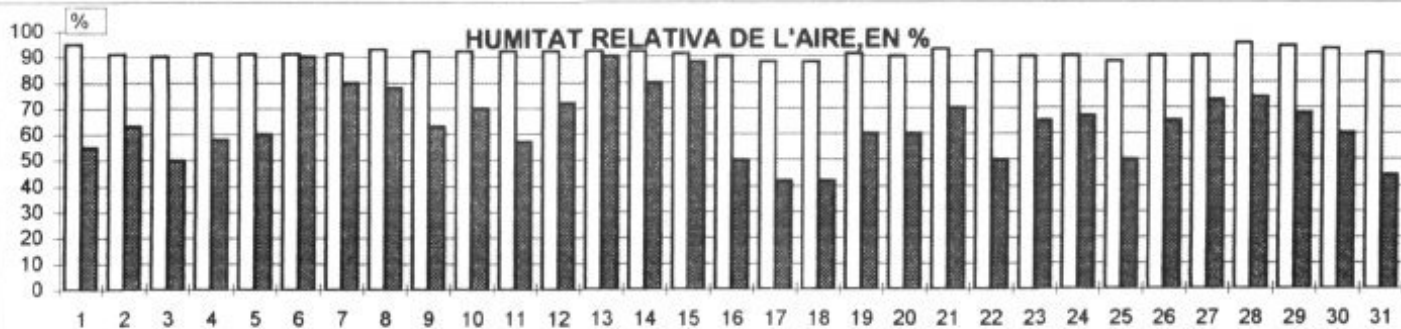
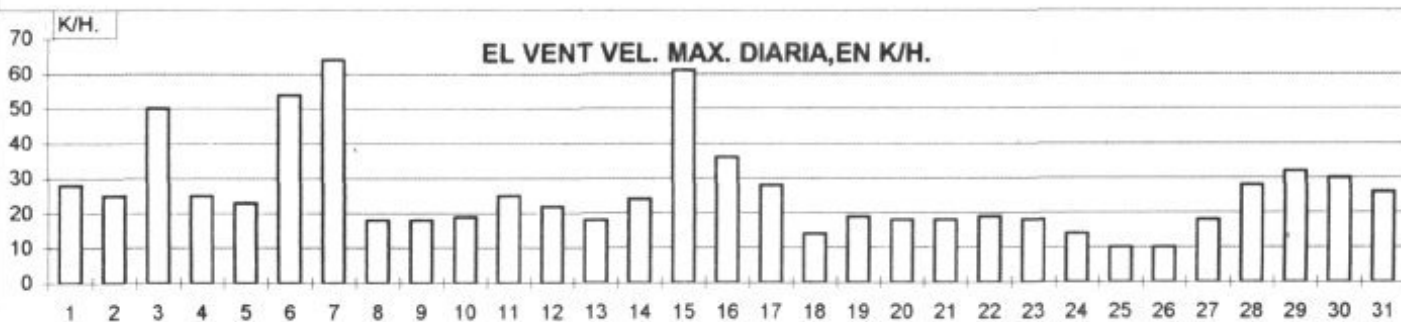
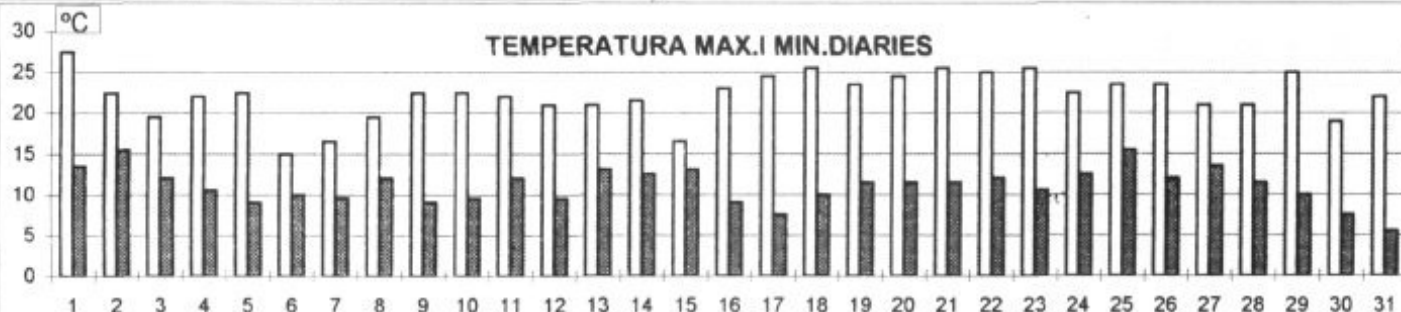
asolellat, mig nuvol, cobert, pluja l/m2, tempestes, gelades, boirades

15	05	11	164	04	00	03
09	14	08	313	17	00	00

EL VENT D'OCTUBRE (percentatge de la direcció)

LA PLUJA A DIFERENTS LLOCS DEL TERME LLORENÇI l/m2

Centre Coordinador Biblioteca municipal Mossèn Salvador Galmés

Novetats desembre 1996

0 Generalitats

* Enciclopèdia Universal europeo-americana. Espasa Calpe. Apèndix A-Z

1 Filosofia

* Kant, Immanuel
Fonamentació de la metafísica

3 Ciències socials

* Piña Homs, Roman
El consolat, seu del govern de les Balears
* Gallego, Santiago
Diccionario de economía y finanzas
* Alonso/Fernández
Manual de técnicas de estudio
* Bassa/Cabot/Díaz
Serra mamerra: contarelles i cançonetes

5 Ciències pures

* Rita/Carulla
Arbres i arbusts de les Balears

6 Ciències aplicades

* El manual Merck de Veterinaria

7 Belles arts, jocs, esports

* Sastre Moll, Jaume
Els brodats a Mallorca

8 Filologia, literatura

* Milà, Josep
Tots els verbs i la seva conjugació
* Estebanez Calderón, Demetrio
Diccionario de términos literarios

849.9 Literatura catalana

* Riera, Miquel Àngel
Poemes a Nai (inclou CD àudio)
* Palol, Miquel de
L'àngel d'hora en hora
* Palau i Fabre, Josep
Contes de capçalera
* Subirana, Jaume
No som perfectes
* Tiñena, Jordi
Mort a Menosca
* Triadú, Joan
El Collsacabra

850 Literatura italiana

* Gadda, Carlo Emilio
Quell merdè hurrible de via merulana

860 Literatura espanyola

* Mendez/Arellano/Caso/Martínez
Historia de la literatura española
Vol 1: Edad Media
Vol 2: Renacimiento y Barroco
Vol 3: Siglos XVIII, XIX y XX

871 Literatura llatina

* Dolç, Miquel
El meu segon ofici: estudis de llengua i literatura llatines

9 Geografia, història, biografia

* Santacana, Joan
Arqueologia: l'aventura d'investigar
* Guia del patrimoni I
* Salvà i Tomàs, pere A.
Atlas de les Illes Balears

Llibres de coneixements

* Planells, Pere
Coneguem el Parlament

12 Llibres d'imaginació

* Adap. Janer Manila, Gabriel
La mòpia
* Palacín/Verdaguer/Bayés
El ramat d'ovelles

13 llibres d'imaginació

* García i Cornellà, Dolors
Els carrers d'en bru
* Larreula, Enric
El país dels colors

Discs compactes

* Cortés/Blanco
Piano a quatre mans i dos pianos

Bones festes i que l'any que començarem ens dugui més ganes de llegir.

Maria Isabel Pont
la bibliotecària

Demografia**NAIXAMENTS**

* Dia 15 d'octubre va néixer a Sant Llorenç na Mª Cristina Estarellas Mesquida, filla d'en Joan i na Maria. Salut.

* El dia 23 va néixer una llorençina: na Nerea Bauzà Malpesa, filla d'en José Luís i na Matilde. Enhorabona.

* El 29 va tocar el torn a en Jeroni Puigrós Brunet, fill d'en Bartomeu i na Magdalena, llorençins. Enhorabona pel nou colomista.

* El 2 de novembre va néixer a Sant Llorenç en Lluís Alzamora Lull, fill d'en Jaume i n'Aina. Salut.

* Dia 11 va comparèixer en Francesc Ximelís Riera, fill de n'Antoni i na Miquela. Salut.

DEFUNCIONS

* Dia 25 d'octubre va morir na Margalida Umbert Mas, carrionera. En pau descansi.

* Dia 1 de novembre, en un accident de carretera, va morir en Juan Pedro López García. Descansi en pau.

* El 7 d'octubre va morir en Guillem Nadal Roig, de malnom *Quart de n'Amada*, a l'edat de 64 anys. Al cel sia.

NOCES

* Dia 9 de novembre es casaren na Margalida Mesquida Nadal i en Diego Luengo Sierra, d'Orellana. Enhorabona.

* El dia 17 feren l'esclafit dos llorençins: na Margalida Llinàs Femenias i en Rafel Sureda Nadal. Enhorabona.

Isabel Nicolau i Aina Simonet